

**UCHWAŁA Nr
RADY MIEJSKIEJ W ŁODZI
z dnia**

w sprawie przyjęcia Polityki komunalnej i ochrony środowiska Miasta Łodzi 2020+.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055, Nr 116, poz. 1203 i Nr 167, poz. 1759, z 2005 r. Nr 172, poz. 1441 i Nr 175, poz. 1457, z 2006 r. Nr 17, poz. 128 i Nr 181, poz. 1337, z 2007 r. Nr 48, poz. 327, Nr 138, poz. 974 i Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180, poz. 1111 i Nr 223, poz. 1458, z 2009 r. Nr 52, poz. 420 i Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230 i Nr 106, poz. 675, z 2011 r. Nr 21, poz. 113, Nr 117, poz. 679, Nr 134, poz. 777, Nr 149, poz. 887, Nr 217, poz. 1281 oraz z 2012 r. poz. 567), art. 12 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592, z 2002 r. Nr 23, poz. 220, Nr 62, poz. 558, Nr 113, poz. 984, Nr 153, poz. 1271, Nr 200, poz. 1688 i Nr 214, poz. 1806, z 2003 r. Nr 162, poz. 1568, z 2004 r. Nr 102, poz. 1055 i Nr 167, poz. 1759, z 2007 r. Nr 173, poz. 1218, z 2008 r. Nr 180 poz. 1111 i Nr 223 poz. 1458, z 2009 r. Nr 92 poz. 753 i Nr 157, poz. 1241, z 2010 r. Nr 28, poz. 142 i 146, Nr 40, poz. 230 i Nr 106, poz. 675 oraz z 2011 r. Nr 21, poz. 113, Nr 149, poz. 887 i Nr 217, poz. 1281) oraz art. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. Nr 84, poz. 712 i Nr 157, poz. 1241, z 2011 r. Nr 279, poz. 1644 oraz z 2012 r. poz. 1237)), Rada Miejska w Łodzi

uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Politykę komunalną i ochrony środowiska Miasta Łodzi 2020+, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Łodzi.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

**Przewodniczący
Rady Miejskiej w Łodzi**

Tomasz KACPRZAK

WICEPREZYDENT MIASTA

Radosław Stępień

Projektodawcą jest
Prezydent Miasta Łodzi

Z-CIA DYREKTORA
Wydziału Gospodarki Komunalnej

p.o. DYREKTORA
Biura Strategii Miasta

Tomasz Jakubiec
Tomasz Jakubiec

RADCA PRAWNY

Urszula Wojciechowska

Egoniśka
23.11.2012r

22.11.2012r

GŁÓWNY SEKRETARZ
Miasta Łodzi
Janusz Paszwicki
22.11.2012r

Załącznik
do uchwały Nr
Rady Miejskiej w Łodzi
z dnia

POLITYKA KOMUNALNA I OCHRONY ŚRODOWISKA MIASTA ŁODZI 2020+

Łódź 2012

Spis treści

WSTĘP	3
1 DIAGNOZA	5
1.1 Ochrona przyrody	5
1.1.1 Ochrona różnorodności biologicznej	5
1.1.2 Zapobieganie bezdomności zwierząt	7
1.1.3 Utrzymanie zieleni urządzonej	8
1.2 Gospodarka wodno-ściekowa	10
1.2.1 Zaopatrzenie w wodę	10
1.2.2 Odprowadzanie ścieków	10
1.2.3 System oczyszczania ścieków	11
1.2.4 Odbiorniki ścieków oczyszczonych i wód opadowych	12
1.3 Gospodarka odpadami komunalnymi	13
1.3.1 Zmiany zasad gospodarki odpadami	14
1.4 Utrzymanie czystości i porządku	14
1.5 Energetyka miejska	16
2. SWOT	18
3. OBSZARY, CELE, PROGRAMY, WSKAŹNIKI	19
3.1 Obszar: Ochrona przyrody. Cel strategiczny: Środowisko przyjazne mieszkańcom	20
3.1.1 Cele operacyjne	20
3.1.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego	21
3.1.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego	24
3.2 Obszar: Gospodarka wodno-ściekowa. Cel strategiczny: Zrównoważone zarządzanie systemami wodnymi	26
3.2.1 Cele operacyjne	26
3.2.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego	27
3.2.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego	29
3.3 Obszar: Gospodarka odpadami komunalnymi oraz utrzymanie czystości i porządku. Cel strategiczny: Czyste miasto – wspólny wysiłek	30
3.3.1 Cele operacyjne	30
3.3.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego	31
3.3.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego	33
3.4 Obszar: Energetyka miejska. Cel strategiczny: Miasto energetycznie bezpieczne	34
3.4.1 Cele operacyjne	34
3.4.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego	35
3.4.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego	38
4. Wytyczne finansowe i harmonogram realizacji	39
w post scriptum	43

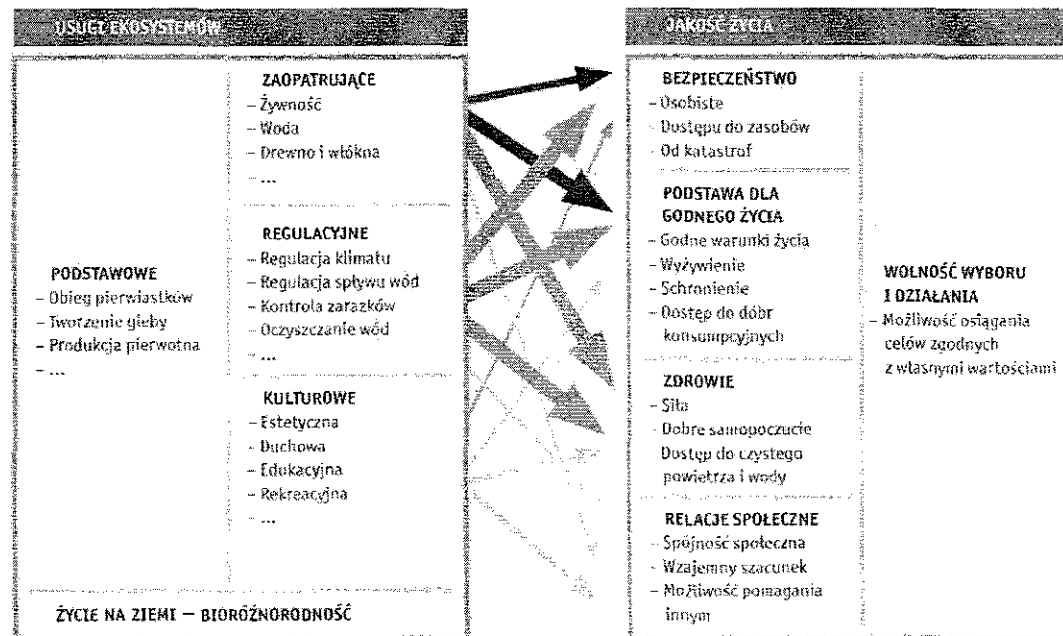
Wstęp

Mówiąc o przyrodzie, a w szczególności o przyrodzie w mieście, coraz częściej zwraca się uwagę na jej społeczne i ekonomiczne znaczenie. Korzyści, jakich przyroda dostarcza społeczeństwu nazywa się usługami ekosystemów. Upowszechnieniu się tego pojęcia towarzyszy rosnąca świadomość znaczenia przyrody wśród decydentów, a także wśród ogółu społeczeństwa. Nowe spojrzenie na związki gospodarki, społeczeństwa i środowiska pokazuje, że ochrona przyrody ma silne uzasadnienie ekonomiczne. Ochrona środowiska nie jest motywowana altruistycznym przekonaniem o potrzebie zachowania mechanizmów przyrodniczych, ale egoistyczną potrzebą zaspokojenia interesów. Jeśli dopuścimy do degradacji środowiska, stracimy możliwość korzystania z jego usług, a w efekcie pogorszy się jakość naszego życia. Ponadto ekosystemy miejskie, aby dostarczać swoich usług, wymagają stosownego utrzymania, a często rewitalizacji, stwarzając liczne lokalne miejsca pracy.

Działania mające na celu ochronę przyrody należy więc postrzegać, jako inwestycje, które mają określoną stopę zwrotu.

Najpowszechniej wykorzystywaną klasyfikację usług ekosystemów zaproponowano w Milenijnej Ocenie Ekosystemów. Obejmuje ona cztery kategorie: podstawowe (zwane też siedliskowymi), zaopatrujące, regulacyjne i kulturowe. W opracowaniu szczególny nacisk położono na związek między usługami ekosystemów a jakością życia, co przedstawia poniższy rysunek (im grubsza strzałka, tym silniejszy wpływ; im jaśniejsza strzałka, tym mniejsza możliwość zastąpienia usługi wytworami działalności człowieka – rys. 1 (Jakub Kronenberg *Usługi ekosystemów w miastach*, Zrównoważony rozwój – zastosowania, Kraków 2012).

Rys. 1 Usługi ekosystemów a jakość życia

Usługi ekosystemów odnoszą się do związków gospodarki, społeczeństwa i środowiska, a więc również do wszystkich zagadnień, które obejmuje *Polityka komunalna i ochrona środowiska*, a zwłaszcza:

- gospodarka wodno-ściekowa z uwzględnieniem renaturalizacji w kontekście wykorzystywania regulacyjnych usług ekosystemów wodnych (utrzymywanie wody w krajobrazie, regulowanie mikroklimatu i jakości wody, środowisko życia, bioróżnorodność),
- pobieranie wody ze środowiska (usługi zaopatrujące),
- naturalne oczyszczanie wody (usługi regulacyjne procesy filtracyjne odpowiadające za jakość pobieranych ze środowiska wód głębinowych),
- tereny zieleni pełniące funkcje rekreacyjne i zdrowotne (usługi kulturowe i regulacyjne związane z możliwością rekreacji i regulowaniem jakości powietrza) oraz sprzyjające zachowaniu bioróżnorodności,
- tereny zielone wprowadzające ład przestrzenny i kształtujące fizjonomię miasta (usługi kulturowe),
- ochrona środowiska przed hałasem, która może być zapewniana m.in. przez wielowarstwowe pasy zieleni oraz pnącza na ekranach akustycznych, sadzone po to by zmniejszyć ich uciążliwość wizualną oraz zagrożenie dla ptaków.

Chcąc analizować złożony ekosystem dużego miasta, ważne jest dostrzeżenie powiązań między różnymi jego elementami, a także naszymi potrzebami, które ekosystemy zaspokajają.

Zarządzanie przyrodą w mieście jest ściśle powiązane z innymi politykami sektorowymi, w tym z planowaniem przestrzennym, transportem, polityką społeczną, promocją, przedsiębiorczością, kulturą. W kontekście postulowanej rozbudowy infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i jej związków z planowaniem przestrzennym, istotne jest przede wszystkim zapobieganie zjawisku niekontrolowanego rozprzestrzeniania się miasta i konsekwentna realizacja wizji miasta kompaktowego. Wzorem może być np. Sztokholm, który rozwija się efektywnie wykorzystując przede wszystkim tereny wewnątrz miasta, a obszary zewnętrzne traktując jako źródło usług ekosystemów.

Działania związane z realizacją tej wizji muszą wiązać się z edukacją mieszkańców. Ważne jest wyjaśnienie, że celem tych działań jest poprawa jakości życia w mieście i racjonalizacja kosztów, których można uniknąć lub je ograniczyć dzięki dbałości o przyrodę. Badania przeprowadzone wśród łodzian przez Fundację Sendzimira na temat wartości ekonomicznej drzew przyulicznych pokazują, że mieszkańcy są świadomi tej wartości. Mogą jednak nie zdawać sobie sprawy z szerokiego spektrum usług, jakich dostarcza im przyroda w mieście, traktując niektóre z nich jako oczywistość – np. jakość powietrza, która jest silnie powiązana z powierzchnią terenów zieleni.

Miasto Łódź posiada „Program ochrony środowiska dla miasta Łodzi na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018” przyjęty uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi Nr XI/139/11 z dnia 30 marca 2011 r. Z punktu widzenia poprawy jakości środowiska w Programie ustalono następujące priorytety: Priorytet I Ochrona zasobów wód powierzchniowych i podziemnych, zabezpieczenie przeciwpowodziowe. Priorytet II Ochrona gleb i ziemi. Priorytet III Ochrona przyrody i rozbudowa terenów zieleni miejskiej. Priorytet IV Założenia programu gospodarki odpadami. Priorytet V Ochrona powietrza. Priorytet VI Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Priorytet VII Redukcja emisji hałasu. Priorytet VIII Ograniczenie możliwości wystąpienia poważnych awarii. Priorytet IX Utrzymanie obowiązujących standardów w zakresie promieniowania elektromagnetycznego. Priorytet X Kształtowanie postaw ekologicznych.

Niniejsza „Polityka” jest komplementarna w stosunku do obowiązującego „Programu ochrony środowiska dla miasta Łodzi na lata 2011-2014 z perspektywą na lata 2015-2018”, we wskazanych zakresach zagadnień. Jako fundament obecnych i przyszłych działań ujętych w „Polityce” należy uznać ich zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju - oznaczającymi dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców, trwałego rozwoju gospodarki oraz odpowiedzialnego korzystania z zasobów środowiska przy uwzględnieniu skutków ekonomicznych, społecznych i środowiskowych dla obecnych i przyszłych pokoleń.

1 DIAGNOZA

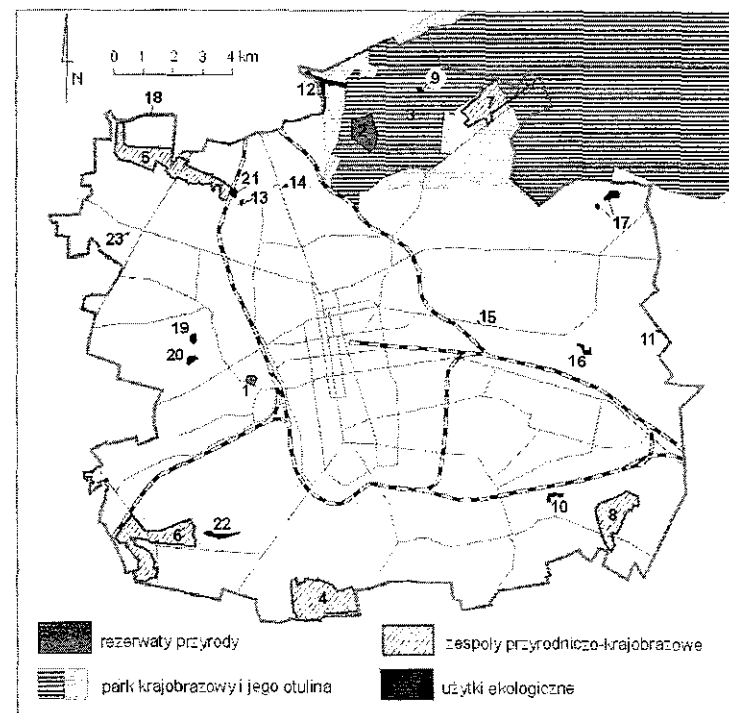
1.1 Ochrona przyrody

1.1.1 Ochrona różnorodności biologicznej

Różnorodność biologiczna Łodzi nie jest w pełni rozpoznana. Na podstawie dostępnych źródeł można stwierdzić, że terenie miasta występuje co najmniej 2609 gatunków bezkręgowców, w tym 2244 gatunków owadów. Zidentyfikowano także 193 gatunki kręgowców lądowych, 535 gatunków grzybów wielkoowocnikowych i 61 gatunki mszaków. Ponadto stwierdzono występowanie 1277 gatunków roślin naczyniowych (spośród, których 462 są geograficznie obce, tzw. antropofity), w tym 27 gatunków zagrożonych w skali Polski, 113 zagrożonych na siedliskach naturalnych w skali Polski środkowej, 53 gatunki prawnie chronione. W odniesieniu do większości grup organizmów brak jest danych o przestrzennej strukturze ich różnorodności (Ławryniewicz i Adamczyk 1988; Markowski i in. 1988; Olaczek i in. 1990; Filipiak i Sieradzki 1996; Witosławski 2006). Ochrona różnorodności biologicznej jest realizowana przez zachowanie reliktyw naturalnej przyrody miasta oraz przeciwdziałanie urbanizacji terenów o ważnych funkcjach ekologicznych – stanowiących system ekologiczny miasta, uwidocznionych w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łodzi* (Uchwała Nr XCIX/1826/10 z 27 października 2010 r.) oraz postulowanych do zachowania w koncepcji „Błękitno-Zielonej Sieci”.

Ochrona reliktyw naturalnej przyrody, będących lokalnymi ośrodkami różnorodności biologicznej, jest realizowana w Łodzi poprzez obszarowe formy ochrony przyrody: park krajobrazowy (1), rezerwy przyrody (2), użytki ekologiczne (15) i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (5). Większość z nich została ustanowiona w latach 2009 – 2011. Chronią one relikty naturalnej przyrody – pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych oraz różnych typów siedlisk zachowanych w stanie nieprzekształconym. Ekologiczny system obszarów chronionych obejmuje ogółem 9,2% powierzchni miasta – rys. 2. (Kurowski i Witosławski 2009).

Rys. 2. Położenie obszarów chronionych w Łodzi; rezerwy przyrody: 1 - Polesie Konstantynowskie, 2 - Las Łągiewnicki; 3 - Park Krajobrazowy Wzniesień Łódzkich; zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: 4 - Ruda Willowa; 5 - Dolina Sokołówki, 6 - Międzyrzecze Neru i Dobrzyńki; 7 - Sucha Dolina w Moskułach, 8 - Źródła Neru; użytki ekologiczne: 9 - Łąki na Modrzewiu, 10 - Jezioro Wiskitno, 11 - Łąka w Wiączyniu; 12 - Międzyrzecze Bzury i Łągiewniczanki; 13 - Międzyrzecze Sokołówki i Brzozy; 14 - Mokradła Brzozy; 15 - Mokradła przy Pomorskiej; 16 - Stawy w Mileszkach; 17 - Stawy w Nowosolnej; 18 - Dolina dolnej Wrzącej; 19 - Majerowskie Pole, 20 - Majerowskie Błota; 21 - Olsy na Żabieńcu, 22 - Olsy nad Nerem; 23 - Źródła na Mikołajewie (wg Kurowski i Witosławski 2009, zm.)

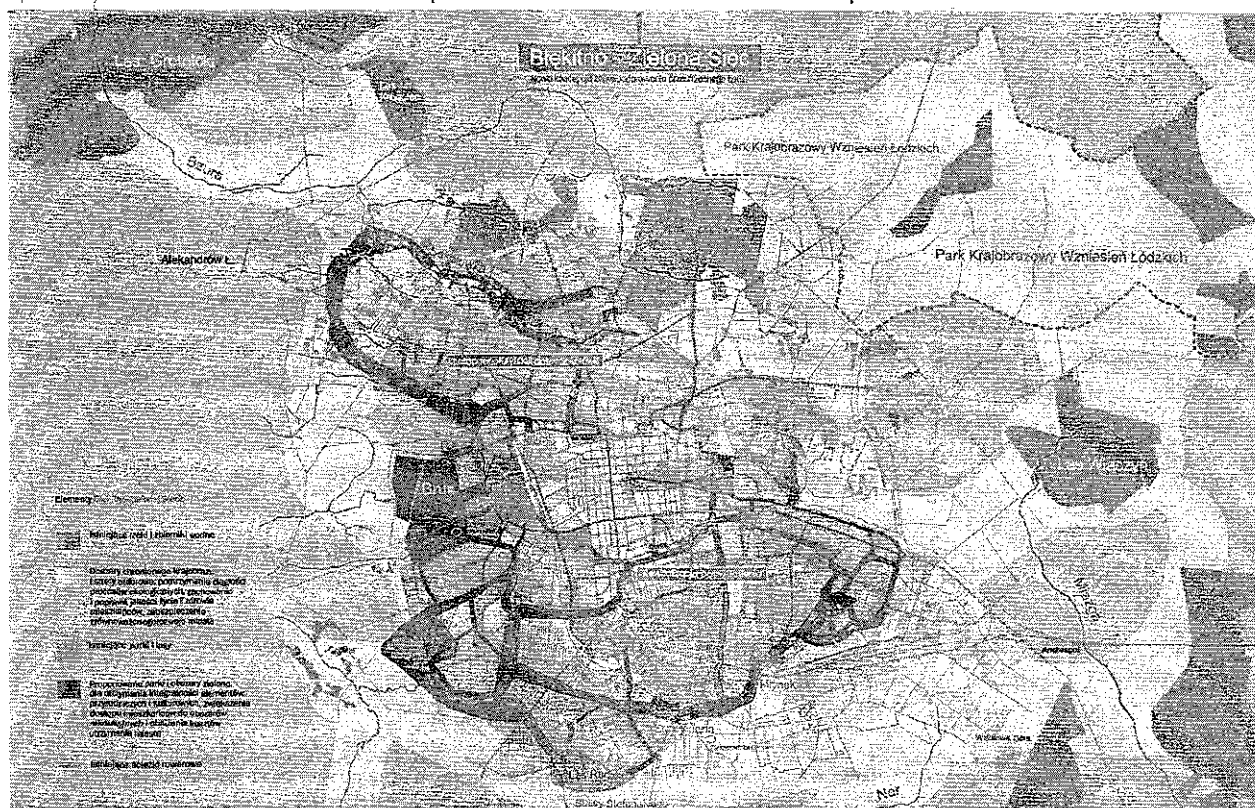
Ochrona terenów systemu ekologicznego Łodzi jest realizowana przez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Na ekologiczny system miasta składają się:

- istniejące lasy oraz zieleń nieurządzona związana z obniżeniami dolinnymi i korytarzami ekologicznymi – powinny być wyłączone spod zabudowy,
- obszary zieleni urządzonej (parki i skwery), ogrody działkowe cmentarze – z dopuszczalną lokalizacją zabudowy funkcjonalnie związanej z danym typem terenu.

System ekologiczny miasta uzupełniają tereny rolnicze, dla których nie przewiduje się możliwości zainwestowania innego niż związany z rolnictwem.

Najcenniejszym obszarem pod względem zachowanych wartości przyrodniczych i znaczenia dla zachowania różnorodności biologicznej jest Las Łągiewnicki – największy kompleks leśny w granicach Łodzi, posiadający cech lasu naturalnego i półnaturalnego, stanowiący centrum różnorodności o znaczeniu ponadlokalnym.

Koncepcja „Błękitno-Zielonej Sieci”, sformułowana przez Europejskie Regionalne Centrum Ekohydrologii p/a UNESCO przy współpracy z Uniwersytetem Łódzkim, Urzędem Miasta Łodzi, Instytutem Medycyny Pracy, Uniwersytetem Medycznym oraz Instytutem Badań nad Przedsiębiorczością i Rozwojem Ekonomicznym, nawiązuje do koncepcji ekologicznego systemu miasta. Stanowi system socjoekologiczny wzmacniający samoregulację procesów ekologicznych. Zakłada połączenie ze sobą parków i kompleksów leśnych siecią korytarzy ekologicznych biegnących wzdłuż dolin łódzkich rzek. Powstała w ten sposób sieć podniesie jakość mikroklimatu miasta, a tereny zieleni udostępnione zostaną mieszkańcom jako publiczne miejsca wypoczynku (rys. 3).

Rys. 3. Koncepcja Błękitno-Zielonej Sieci

1.1.2 Zapobieganie bezdomności zwierząt

Stan aktualny

Zgodnie z ustawą o ochronie zwierząt z 21 sierpnia 1997 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 106, poz. 1002 z późn. zm.), w ramach zadania „Zapobieganie bezdomności zwierząt” realizowane są działania związane z wyłapywaniem i zapewnieniem opieki zwierzętom bezdomnym, obowiązkową sterylizacją albo kastracją zwierząt, zapewnianiem opieki kotom wolno żyjącym, zapewnianiem całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt, usypianiem ślepych miotów, poszukiwaniem nowych właścicieli dla bezdomnych zwierząt i fakultatywnie - znakowaniem zwierząt. W mieście Łodzi realizacja tych zadań wynika z corocznie uchwalanego „Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi”.

W polskim prawie nieuregulowana pozostaje kwestia udzielania opieki zwierzętom domowym będącym własnością osób czasowo lub trwale niezdolnych do sprawowania nad nimi opieki. Mieszkańcy oczekują udzielenia takiej opieki przez gminę, do czego brakuje podstaw prawnych oraz infrastruktury.

Wypełniając obowiązki ustawowe w Łodzi:

- w Schronisku dla Zwierząt zabezpieczone są miejsca i przeprowadzane są adopcje bezdomnych psów i kotów,
- realizację usług weterynaryjnych zleca się podmiotom zewnętrznym,
- w ramach działania Leśnictwa Miejskiego-Łódź udziela się pomocy zwierzętom wolno żyjącym.

Nakładanie na gminy nowych obowiązków, podnoszenie standardu ich realizacji oraz wzrastająca ilość zwierząt wymagających pomocy powodują, iż istniejący system zapobiegania bezdomności zwierząt funkcjonuje na granicy wydolności i bywa okresowo przeciążony. Szczególnym przypadkiem jest obiekt Schroniska dla Zwierząt usytuowany przy ul. Marmurowej 4, którego infrastruktura powstała z założeniem bytowania ok. 35 % obecnie przebywających tam zwierząt. Brak miejsca znacząco ogranicza możliwości prowadzenia działań edukacyjnych dla potencjalnych opiekunów, socjalizacji i szkolenia zwierząt oraz prowadzenia spacerów i prezentacji zwierząt przed potencjalną adopcją. Coraz trudniej jest utrzymać dobrostan zwierząt na poziomie wymaganym przez inspekcję weterynaryjną.

Potrzeba udzielania pomocy zwierzętom wolno żyjącym spowodowała, iż Miasto Łódź wybudowało nowoczesny obiekt - Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt. Stale wzrastająca liczba interwencji powoduje sezonowe przeciążenie obowiązkami leśniczego ds. zwierząt. Z uwagi na wzrost populacji niektórych zwierząt, ograniczenia w możliwości prowadzenia gospodarki łowieckiej na terenach zurbanizowanych, adaptowanie się zwierząt do życia blisko siedzib ludzkich oraz związanych z tymi faktami konfliktami o przestrzeń należy się spodziewać dalszego wzrostu zapotrzebowania na specjalistyczną pomoc dla zwierząt wolno żyjących.

Szczególne ważne w zapobieganiu bezdomności zwierząt jest zakup usług weterynaryjnych, w ramach których czipowane są psy właścicielskie, sterylizuje się lub kastruje koty wolno żyjące oraz zabezpiecza się pomoc dla zwierząt poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych.

Docelowy standard realizacji zadań

Najważniejszym wyzwaniem jest wybudowanie nowoczesnego Schroniska dla Zwierząt, który pozwoli połączyć odpowiedni standard opieki nad zwierzętami ze zmniejszeniem uciążliwości obiektu dla okolicznych mieszkańców oraz pozwoli realizować zadania z uwzględnieniem współczesnych standardów w tym względzie. Jego wielkość powinna zapewnić godziwe warunki przebywania dla ponad 1000 zwierząt. Inne wymagane działania obejmują wydzielenie w Straży Miejskiej Patrołu Ekologicznego, zajmującego się m.in. całodobowym udzielaniem pomocy zwierzętom bezdomnym, w szczególności transportem do właściwych podmiotów (Schroniska dla Zwierząt, Ośrodka Rehabilitacji Zwierząt lub zakładu leczniczego dla zwierząt). W celu zapewnienia całodobowego funkcjonowania Ośrodka Rehabilitacji Zwierząt niezbędne jest dostosowanie obsady kadrowej ośrodka do potrzeb wynikających ze zmian liczby przetrzymywanych zwierząt. Aby ograniczyć liczbę bezpańskich psów i kotów należy podjąć inicjatywę powołania Biura Ewidencji Zwierząt lub doprowadzić do uchwalenia ustawowego obowiązku trwałego oznaczania zwierząt domowych (trybu ustawowego wymaga gwarancja ochrony danych osobowych zawarta w art.

51 Konstytucji RP), zwiększyć ilość środków przeznaczanych na opiekę nad kotami wolno żyjącymi (obowiązek nałożony na gminy od 1 stycznia 2012 roku), jak również rozciągnąć akcję czipowania na koty i sterylizacji lub kastracji na psy właścicielskie. Powyższe działania ograniczą koszty przebywania zwierząt w schronisku dzięki szybszej identyfikacji ich właścicieli oraz zmniejszeniu się populacji przez trwałe ograniczenie rozrodczości.

1.1.3 Utrzymanie zieleni urządzonej

Struktura terenów zieleni miejskiej

Zieleń miejska jest najistotniejszym elementem systemu przyrodniczego i nieodzownym składnikiem układów urbanistycznych. Takie tereny pełnią funkcje rekreacyjne, ekologiczne i zdrowotne – wpływają na złagodzenie lub eliminację uciążliwości życia, wprowadzają ład przestrzenny oraz nadają indywidualny charakter miastu.

Na tereny zieleni miejskiej składają się:

- **parki i zieleńce** – 100 obiektów o łącznej powierzchni ok. 785 ha, w tym 39 parków (pow. 507,35 ha) z których 12 wpisanych jest do rejestru zabytków, 53 zieleńce (110,56 ha) oraz 8 innych obiektów, w tym były poligon na Brusie (145 ha),
- **lasy komunalne** – 55 kompleksów leśnych w 14 obszarach tzw. uroczysk (1 604 ha),
- **zieleń towarzysząca ulicom** – powierzchnia ok. 700 ha, w tym:
 - tereny stanowiące pasy drogowe dróg publicznych, (450 ha),
 - tereny stanowiące pasy drogowe dróg wewnętrznych (250 ha),
- **zieleń towarzysząca budynkom** – powierzchnia ok. 250 ha;
- **tereny zieleni w dolinach rzek, cieków i zbiorników wodnych związanych z kanalizacją deszczową**
- **ogród botaniczny** – o powierzchni 64,5 ha;
- **ogród zoologiczny** – o powierzchni 17,0 ha;
- **cmentarze komunalne** – o powierzchni 29,1 ha;
- **obiekty rekreacyjno-wypoczynkowe z terenami wód** - „Arturówek”, „Stawy Jana”, „Młynek”, „Stawy Stefańskiego”

Liczba i powierzchnia terenów zieleni miejskiej uległa w ciągu ostatnich dziesięciu lat powiększeniu. Powstały parki: na Janowie, Źródła Olechówki, na Smulsku, Armii Łódź, Grabiński Las, Ocalałych – o łącznej powierzchni 52,4 ha. Zostały one utworzone tak w wyniku adaptacji terenów pokrytych roślinnością półnaturalną i naturalną, jak i adaptacji obszarów antropogenicznych.

Najcenniejszymi terenami zieleni urządzonej są parki miejskie. Większość z nich powstała w końcu XIX w. i w pierwszym trzydziestoleciu XX w. na terenach leśnych lub poleśnych jako parki publiczne. Inne stanowią przekształcone w przestrzeń publiczną dawne założenia ogrodowe towarzyszące pałacom i willom łódzkich fabrykantów, a niektóre powstały jako tereny zieleni na obszarach porolnych, poleśnych lub zdegradowanych w otoczeniu zabudowy wielorodzinnej.

Rozmieszczenie miejskich terenów zieleni w Łodzi jest nierównomierne. Większość z nich skupiona jest w centralnym obszarze miasta, wyznaczonym linią kolei obwodowej. Są to obiekty bardzo zróżnicowane pod względem powierzchni. Powierzchnia 9 parków miejskich przekracza 10 ha, a jej rozpiętość wynosi od 1,8 ha (Park im. St. Moniuszki) do 169 ha (Park im. Marszałka J. Piłsudskiego, który wraz z Miejskim Ogrodem Zoologicznym, Ogrodem Botanicznym i terenem dawnego poligonu na Brusie stanowi największą enklawę zieleni w zachodniej części Łodzi). Teren dawnego poligonu na Brusie, podobnie jak tzw. Górki Retkińskiej czy Górki Rogowskiej na południowym przedpolu Lasu Łagiewnickiego, wymaga zagospodarowania do założonej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej w perspektywie do roku 2020.

Potrzeby w zakresie poprawy jakości terenów zieleni miejskiej

W opracowaniach urbanistycznych i w planach zagospodarowania przestrzennego prezentowana jest, od lat 90. ubiegłego wieku, idea „Zielonego Kręgu Tradycji i Kultury”. Koncepcja ta wiąże w jeden system istniejące elementy przyrodnicze i kulturowe miasta, takie jak: zabytkowe parki (miejskie, towarzyszące willom i pałacom fabrykantów łódzkich), cmentarze, zabytki architektury i techniki. „Zielony Krąg Tradycji i Kultury” otacza śródmiejską część Łodzi. Jego elementy składowe są rozmieszczone punktowo, tworząc spajany zielenią luźno powiązany pierścień. Istniejące „obszary nieciągłości” wypełniają ścieżki rowerowe, pasáže piesze i tereny ogródków działkowych. Koncepcja „Kręgu” opiera się w dużej mierze na zagospodarowaniu rejonu dolin dwóch rzek: Łódki i Jasienia. W wpisuje się w nią również powiększenie miejskich terenów zieleni o zbudowany w latach 2004-2011 r. Park Ocalałych, zlokalizowany w dolinie rzeki Łódki. W 2010 r., w konkursie Towarzystwa Urbanistów Polskich, park ten uzyskał I miejsce w kategorii „Przestrzeń publiczna ukształtowana w zieleni”.

Plany rozwojowe Łodzi uwzględniają powiększanie terenów zieleni ogólnodostępnej, służącej wypoczynkowi i rekreacji. Punktem wyjścia są ustalenia *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łodzi* (Uchwała Nr XCIX/1826/10 z 27 października 2010 r.). Terenami wymagającymi uporządkowania i dostosowania do założonej funkcji (urządzenia) są nowoutworzone parki: na Janowie, Źródła Olechówki czy też teren tzw. Górki Retkińskiej. W planach miasta pozostają koncepcje parków położonych w dolinach rzeki Łódki (Park im. Katarzyny Kobro przy ASP) i Sokołówki (Park Doliny Sokołówki w rejonie ul. Liściastej). Tworzenie nowych terenów zieleni publicznej w gęsto zabudowanej strefie centralnej miasta jest ograniczone, dlatego też należy wspierać działania o charakterze niestandardowym, np. prowadzące do zakładania zieleńców przez wspólnoty mieszkaniowe (np. program „Zielone Podwórka”).

W przypadku istniejących parków i zieleńców niezbędne są prace polepszające jakość infrastruktury (remont lub przebudowa nawierzchni licznych alejek, kontynuacja remontów muszli koncertowych, budowa szaleków), a niekiedy kompleksowa rewitalizacja, przywracająca wysokie walory estetyczne i krajobrazowe. Korzystnie na mikroklimat miasta i warunki wypoczynku wpływa obecność wody na terenach zieleni. Obecnie część parkowych fontann i wodotrysków wymaga działań naprawczych, a nawet przebudowy, co należy uwzględnić w działaniach remontowych na najbliższe lata.

Wg danych Łódzkiego Ośrodka Geodezji w pasach drogowych dróg publicznych rośnie ponad 74 000 drzew. Szczególnie nieprzyjemne warunki siedliskowe – zasolenie, uszczelnienie powierzchni prowadzące do stopniowego zamierania systemów korzeniowych – powodują, że każdego roku wiele drzew w pasach drogowych obumiera, ulega uszkodzeniu, lub znajduje się w złej kondycji zdrowotnej. Występujące w ostatnich latach długotrwałe okresy suszy wiosennych i letnich, gwałtowne zjawiska atmosferyczne (burze z silnymi porywami wiatru) powodują, że liczba drzew wymagających usunięcia może wynosić nawet ok. 2000 szt. rocznie. Niezbędne będzie podjęcie kompleksowych działań zmierzających do odtwarzania i zintensyfikowania pielęgnacji przydrożnych drzewostanów w oparciu o pełną i aktualizowaną na bieżąco inwentaryzację zieleni wysokiej pasów drogowych, wykonywaną przez specjalistów – arborystów.

Rozbudowy i kompleksowej rewitalizacji wymaga założony w 1938 roku Miejski Ogród Zoologiczny. ZOO jest miejscem masowego wypoczynku, rekreacji i edukacji, odwiedzanym przez ponad 200 000 osób rocznie. Rada Miejska w Łodzi 23 czerwca 2010 r. przyjęła *Strategię rozwoju Miejskiego Ogródu Zoologicznego w Łodzi na lata 2010-2025* (uchwała Nr XC/1556/10), która wskazuje potrzeby oraz ramowy harmonogram modernizacji i rozbudowy ogrodu w okresie 15 lat.

Miasto prowadzi także dwa programy mające na celu ochronę drzew. W ramach *Programu prac leczniczo-pielęgnacyjnych przy starodrzewiu w łódzkich parkach i przy pomnikach przyrody* co roku zlecane są zabiegi pielęgnacyjne na kilkuset cennych drzewach. Natomiast realizowany od 2004 roku *Program ochrony kasztanowców* ma na celu zwalczanie groźnego szkodnika tych drzew – szrotówka kasztanowcowiawczka (*Cameraria ohridella*).

Rekomendowanymi działaniami na rzecz optymalizacji organizacji zarządzania zielenią miejską są:

- wprowadzenie odpowiednich narzędzi informatycznych ułatwiających zarządzanie, uporządkowanie stanu formalno-prawnego terenów zieleni miejskiej,
- opracowanie standardów utrzymania i pielęgnacji terenów zieleni, w zależności od ich rodzaju,
- przygotowanie pełnej inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej miasta, ze szczególnym uwzględnieniem inwentaryzacji drzew i krzewów w pasach przyulicznych, cennych gatunków flory i fauny oraz miejsc przyrodniczo cennych, przeprowadzonej metodami GIS,
- sporządzenie cyfrowej bazy danych o terenach zieleni i obszarach przyrodniczo cennych.

1.2 Gospodarka wodno-ściekowa

Diagnoza została opracowana w oparciu o wykonaną w 2010 r. koncepcję gospodarki wodno-ściekowej dla Łodzi zawartą w dokumencie „Master Plan gospodarki wodno-ściekowej dla miasta Łodzi”, który zawiera ocenę stanu obecnego systemów: zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków i oczyszczania ścieków oraz plan inwestycyjny, którego realizacja pozwoli osiągnąć pełną zgodność gospodarki wodno-ściekowej z normami Unii Europejskiej.

Na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci w Łodzi ma miejsce proces rozpraszania zabudowy. Rozwój urbanistyczny rozumiany jako powiększanie terenów zainwestowanych odbywa się głównie kosztem terenów otwartych. Wynikiem tego jest powiększanie się zasięgu terenów o nierozwiązanych problemach komunalnych, w tym w zakresie gospodarki wodno-ściekowej. Konieczna jest zmiana polityki przestrzennej na taką, która będzie miała na celu intensyfikację rozwoju obszaru zainwestowania miejskiego (strefy zurbanizowanej) posiadającego nadal znaczne rezerwy dla lokalizacji zabudowy mieszkaniowej i usługowej, realizowanej również w formie odtworzenia budynków wyburzanych ze względu na stan techniczny.

1.2.1 Zaopatrzenie w wodę

Źródłem wody dla Łodzi są wody podziemne i powierzchniowe. Woda powierzchniowa to rzeka Pilica i do roku 2004 Zalew Sulejowski. Źródłami wód podziemnych są pokłady wodonośne w Bronisławowie (44,2 km od miasta), Rokicinach (23,5 km) oraz na terenie Łodzi.

Zaopatrzenie w wodę realizowane jest poprzez trzy systemy zasilania:

- System Sulejów – Łódź – woda pobierana była z ujęcia powierzchniowego z Zalewu Sulejowskiego oraz w niewielkiej ilości (około 20%) z ujęcia podziemnego. Począwszy od maja 2004 r. woda pobierana jest w 100% z ujęć z poziomu górnej kredy. Woda surowa z ujęć w Bronisławowie, na które składa się 7 studni głębinowych, przesyłana jest rurociągiem o średnicy 1600 mm i długości 36,6 km, do stacji uzdatniania w Kalinku. Woda uzdatniona przesyłana jest zmodernizowanym rurociągiem 2200/1200 mm i długości 7,7 km do pompowni Chojny.
- System Łódź – w skład którego wchodzi 5 większych wodociągów: Dąbrowa, Teofilów, Żabieniec, Sikawa-Stoki i Mirecki (wyłączony z eksploatacji od 2011 r.). Woda w tym systemie pobierana jest obecnie poprzez 36 studni głębinowych.
- System Tomaszów – Łódź – w systemie tym woda pobierana jest z ujęcia wód powierzchniowych z rzeki Pilicy oraz ujęcia wód głębinowych z 8 studni zlokalizowanych w miejscowości Rokiciny. System ten dostarcza również uzdatnioną wodę z ujęcia powierzchniowego dla Tomaszowa Mazowieckiego. Woda ze stacji uzdatniania w Tomaszowie Mazowieckim przesyłana jest rurociągami o średnicy 800 mm i 1000 mm, o długości 23,5 km każdy, do pompowni pośredniej w Rokicinach, a następnie do odległych o 22,7 km zbiorników Stoki w Łodzi.

Zakład Wodociągów i Kanalizacji, operator sieci wodociągowej, dostarcza rocznie dla blisko 800 tys. mieszkańców Łodzi, Tomaszowa i kilku mniejszych miejscowości około 55 mln m³ bardzo dobrej jakościowo wody. System zaopatrzenia w wodę składający się z systemu poboru i uzdatniania (SUW, ZPW) wody oraz z systemu dystrybucji (magistrale i wodociągi) został w znacznej części zmodernizowany i rozbudowy w ramach projektu Wodociągi i oczyszczalnia ścieków II współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej.

1.2.2 Odprowadzanie ścieków

Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnych na koniec 2011 roku wynosiła 713,7 tys., co stanowi ponad 97% wszystkich mieszkańców Łodzi. Na terenie miasta znajduje się 1954,1 km sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej (obszar w granicach kolei obwodowej), sanitarnej i rozdzielczej (pozostały obszar miasta).

Ścieki pochodzące z gospodarstw domowych, przemysłu oraz obiektów użyteczności publicznej odprowadzane są poprzez przyłącza do miejskiej sieci kanalizacyjnej i transportowane dalej dwoma kolektorami do oczyszczalni GOŚ ŁAM. Część ścieków głównie z obszarów nie wyposażonych w kanalizację

miejską oraz z nieruchomości, które nie zostały jeszcze podłączone do sieci (ok. 5000) gromadzona jest w zbiornikach bezodpływowych tzw. szambach i za pomocą taboru asenizacyjnego transportowana na jedną z dwóch stacji zlewnych. W Łodzi z takiego sposobu korzysta około 18 500 osób. Część mieszkańców oczyszcza ścieki w systemach indywidualnych, czyli 270 przydomowych oczyszczalniach ścieków. Dlatego, poza rozbudową sieci, należało zaplanować budowę zautomatyzowanej centralnej stacji zlewnej dla ścieków dowożonych taborami asenizacyjnymi. Jednocześnie, przy współudziale Straży Miejskiej, są prowadzone działania kontrolne w zakresie wywiązywania się właścicieli nieruchomości z ustawowych obowiązków w zakresie gospodarki ściekowej.

Bardzo istotnym problemem jest odprowadzanie wód opadowych z terenów zurbanizowanych. Należy doprowadzić do ograniczenia ilości odprowadzanych wód opadowych do kanalizacji ogólnospławnej poprzez zagospodarowanie deszczówki w miejscu jej powstawania oraz zmniejszenie ilości ścieków komunalnych odprowadzanych poprzez przelewy burzowe do rzek w okresie opadów deszczu. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministerstwa Środowiska w sprawie jakości ścieków wprowadzanych do wód i do ziemi konieczne jest podczyszczenie ścieków deszczowych i roztopowych pochodzących z terenów miejskich. Dlatego należy w perspektywie najbliższych lat, poprzez inwestycje w zlewni zwiększyć retencję lokalną (zatrzymać wodę), a tym samym zmniejszyć ilości wód opadowych odprowadzanych na GOŚ ŁAM. Niezbędne będą również inwestycje na sieci kanalizacyjnej m.in. rozdzielanie sieci ogólnospławnej, czy budowa zbiorników retencyjnych, także na rzekach i na oczyszczalni ścieków. Mając na uwadze zwiększającą się częstotliwość i gwałtowność zdarzeń pogodowych priorytetem w gospodarowaniu wodami opadowymi powinno być zatrzymywanie ich w miejscu powstawania – a więc promowanie, inicjowanie i wprowadzanie wszelkich działań zmierzających do rozszczelnienia zlewni i zwiększenia retencji. Bezspornie pożądaną budowę zbiorników retencyjnych w tym zakresie należy traktować jako rozwiązania usuwające skutki zwiększonej ilości wód opadowych.

1.2.3 System oczyszczania ścieków

Grupowa Oczyszczalnia Ścieków Łódzkiej Aglomeracji Miejskiej (GOŚ ŁAM) zlokalizowana jest na prawym brzegu rzeki Ner, w zachodniej części miasta. GOŚ ŁAM podzielić można na podobszary zawierające: podstawowy teren oczyszczalni, Główny Punkt Zasilania, rekultywowany teren składowiska piasku i skratek (lewy brzeg Neru), teren składowisk odpadów (w tym laguny osadowe, składowisko skratek i piasku) oraz planowane składowisko odpadów z instalacji termicznego przekształcania osadów i skratek (lewy brzeg Neru).

Ścieki z aglomeracji łódzkiej (Łódź, Pabianice, Konstantynów, Ksawerów, Nowosolna) są doprowadzane do GOŚ ŁAM dwoma kolektorami głównymi (Kolektor V i Kolektor Polesie XV). Kolektor Polesie XV łączy się z kolektorem z Pabianic, a następnie wpływają do niego ścieki z Kolektora V. Dopiero tak zmieszane ścieki wpadają do komory zlewnej GOŚ gdzie mieszają się ze ściekami dopływającymi z Konstantynowa Łódzkiego.

Ciąg technologiczny oczyszczalni składa się z oczyszczania mechanicznego, biologicznego i przeróbki osadów ściekowych. Ścieki doprowadzane są do Głównej Komory Wlotowej o konstrukcji żelbetowej, podzielonej na dwa kanały o przepustowości 42 m³/s (3 628 800 m³/d). Na każdym kanale wlotowym znajdują się kraty rzadkie o prześwicie 100 mm.

Zdolność produkcyjna oczyszczalni określana dla poszczególnych elementów ciągu technologicznego odpowiada warunkom nałożonym w pozwoleniu wodnoprawnym. Zdolności produkcyjne wynoszą odpowiednio dla:

- krat i piaskowników – 819 000 m³/d, 34 125 m³/h,
- osadników wstępnych – 450 000 m³/d, 18 750 m³/h; maksymalnie w czasie pogody deszczowej 576 000 m³/d,
- części biologicznej – 215 300 m³/d, 8 971 m³/h, maksymalnie w czasie pogody deszczowej 430 600 m³/d.

Istotnym problemem jest znaczne przeciążenie hydrauliczne oczyszczalni występujące podczas intensywnych opadów deszczu, a co za tym idzie, okresowy brak możliwości dotrzymania parametrów ścieków oczyszczonych. Konieczna jest, ze względu na wymogi pozwolenia wodnoprawnego, budowa zbiorników retencyjnych przed oczyszczalnią, służących do czasowego retencjonowania zwiększonej w czasie opadów deszczu ilości ścieków dopływających. Zaleca się w pierwszym etapie budowę co najmniej jednego zbiornika o pojemności 10 tys. m³, co poprawi możliwości sterowania przepływem. Jeżeli wprowadzone zostaną (sygnalizowane przez Komisję Europejską) zaostrzone Dyrektywy odnośnie stopnia oczyszczania ścieków komunalnych, niezbędne staną się działania w zakresie dostosowania obecnej technologii.

1.2.4 Odbiorniki ścieków oczyszczonych i wód opadowych

W granicach administracyjnych Łodzi znajdują się liczne drobne ciekі wodne, które początek biorą na wzniesieniach tworzących wododział. Łódź to jedyne w Polsce miasto przez które przechodzi wododział I rzędu, czyli pomiędzy Wisłą i Odrą. Rzeki gwałtownie odpływają na północ zasilając rzekę Bzurę i dalej Wisłę oraz na południe zasilając rzekę Ner i dalej Odrę. Takie położenie miasta eliminuje zagrożenie powodziowe (istnieje zagrożenie podtopieniami w czasie występowania intensywnych opadów lub roztopów), a jednocześnie ciekі wodne tworzą ośnowę dla sieci kanalizacyjnej odprowadzającej wody opadowe. Natomiast z położenia Łodzi na wododziale wynika duża wrażliwość terenów źródłowych na oddziaływanie niekorzystnych warunków środowiskowych. Intensywne eksploatowanie zasobów wodnych oraz okresowo występujące susze spowodowały, że na przestrzeni kilkudziesięciu lat, wydajność źródeł zmniejszyła się i zanikły przepływy naturalne w większości rzek, co w konsekwencji zmniejszyło ich zdolność do samooczyszczania wód. W okresie opadów i roztopów suche i małe koryta wypełniają się nadmierną ilością wody tworząc rozlewiska i zastoiska, zalewając tereny położone wzdłuż koryt.

Obecnie w Łodzi można zidentyfikować 18 nazwanych rzek i kilkanaście mniejszych cieków. Rzeki i ich doliny przyczyniają się do poprawy mikroklimatu i pełnią funkcję korytarzy przewietrzających miasto, są ostoją dla fauny i flory oraz miejscem wypoczynku dla mieszkańców, a także pełnią funkcję odprowadzania wód opadowych i roztopowych, w tym również ścieków deszczowych (wyloty do rzek z kanalizacji deszczowej i przelewy burzowe na kanalizacji ogólnospławnej).

Reasumując doliny rzek powinny pozostać niezabudowanymi korytarzami ekologicznymi, których utrzymanie jako ogólnie dostępnych terenów zielonych musi być traktowane jako priorytetowe. Realizowany Program Małej Retencji (obejmujący budowę zbiorników retencyjnych i retencyjno widokowych) oraz działania związane z renaturyzacją wybranych odcinków łódzkich rzek doskonale wpisują się w ten priorytet.

Najbardziej zaawansowanym projektem rewitalizacji przyrodniczej jest renaturyzacja rzeki Sokołówni. Projekt obejmuje w kilku etapach budowę zbiorników retencyjnych (od 2002 r. wybudowano zbiorniki Zgierska, Teresy, Żabieniec i Wycieczkowa, w trakcie realizacji jest zbiornik Staw Wasiaka), przywrócenie na określonych odcinkach naturalnego charakteru koryta rzeki, parkowe zagospodarowanie otoczenia (docelowo: Park doliny rzeki Sokołówni). Realizacja projektu pozwala także na odtworzenie zniszczonych niegdyś biocenoz hydrogenicznych.

Niezależnie od prowadzonych działań inwestycyjnych najważniejszą kwestią dotyczącą zarządzania wodą deszczową w mieście jest jej zagospodarowanie w miejscu powstania. Uszczelnianie kolejnych terenów skutkujące odprowadzaniem do istniejącego (od lat 30. XX w.) systemu kanalizacji deszczowej kolejnych hektolitrów wód, pogłębia zagrożenia związane z przeciążeniem i wydolnością sieci kanalizacyjnej (w tym rzek). Z uwagi na brak uregulowań prawnych, nie ma bezpośredniego narzędzia, które pozwoliłoby na narzucenie wykorzystywania alternatywnych metod odprowadzania do kanalizacji (dobrze rozpoznanych i stosowanych w praktyce) metod zagospodarowania tych wód. Najlepszym narzędziem, które daje taką szansę są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, których zapisy jednoznacznie wskazują rozwiązania w tym zakresie. Należy dążyć do maksymalnie szybkiego sporządzania planów, z uwzględnieniem priorytetu retencji miejscowej i traktowania odprowadzania ścieków deszczowych do kanalizacji jako metody stosowanej tylko w przypadku braku możliwości zastosowania innych rozwiązań.

Do najbardziej pożądaných sposobów zagospodarowania wód można zaliczyć: retencję (powierzchniowe zbiorniki wodne, oczka wodne, ale również rowy rozsączające, podziemne zbiorniki i systemy rozsączające, studnie chłonne, przydomowe zbiorniki na „deszczówkę” wykorzystywaną do podlewania trawników i ogrodów). Dużą zdolność w ograniczaniu szybkości spływu wód ma także utrzymywanie maksymalnego udziału powierzchni biologicznie czynnych, zastosowanie materiałów przepuszczalnych przy budowie powierzchni chodników, placów, parkingów itp. oraz ukształtowanie powierzchni terenu tworzące zastoiska i depresje, w których woda gromadzić się będzie okresowo – po wystąpieniu opadów czy zielone dachy.

1.3 Gospodarka odpadami komunalnymi

Odpady komunalne definiuje się jako odpady powstające w gospodarstwach domowych z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające substancji niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych (Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach - Dz. U. z 2010 nr 185 poz. 1243).

Gospodarowanie odpadami komunalnymi w Łodzi jest dostosowywane do założeń Planu gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012 (PGOWŁ), przyjętego przez Sejmik Województwa Łódzkiego uchwałą Nr XXVI/482/12 z dnia 21 czerwca 2012 r. W Planie gospodarki odpadami województwa łódzkiego 2012 określono cele i kierunki działań w gospodarce odpadami, zmierzające do stworzenia zintegrowanego systemu instalacji do zagospodarowania odpadów. Obszar Miasta Łodzi stanowi jeden z czterech odrębnych regionów gospodarki odpadami komunalnymi w województwie. W regionie obejmującym Łódź nie ma instalacji spełniającej warunki instalacji regionalnej do przetwarzania odpadów. Istniejące miejskie instalacje takie jak: sortownia, kompostownia i składowisko balastu oraz sortownia należąca Spółki Remondis, są instalacjami zastępczymi. Do czasu wybudowania w Łodzi instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych, Miasto Łódź może korzystać dodatkowo z dwóch instalacji zastępczych znajdujących się poza regionem - w miejscowości Kąsle gm. Kamieńsk oraz w miejscowości Franki gm. Krośnice.

W Łodzi średnio rocznie wytwarzanych jest 300 tys. ton odpadów komunalnych, co w przeliczeniu na statystycznego mieszkańca wynosi 416 kg (2008-2009 r.). Łódzki system gospodarowania odpadami komunalnymi opiera się na selektywnym zbieraniu odpadów i ich sortowaniu oraz kompostowaniu odpadów biodegradowalnych i zielonych.

Selektywna zbiórka odpadów komunalnych prowadzona jest przez właścicieli nieruchomości oraz mieszkańców systemem pojemnikowym lub workowym. Dla podwyższenia skuteczności selektywnej zbiórki odpadów konieczne jest zapewnienie odpowiedniej ilości pojemników lub worków oraz ich odpowiednie oznakowanie. Selektywnie zbierane są odpady mające wartość materiałową (papier, tworzywa sztuczne, szkło, metale) oraz odpady ulegające biodegradacji. W placówkach oświatowo - wychowawczych (szkoły, przedszkola itp.) prowadzona jest selektywna zbiórka papieru, tworzyw sztucznych, szkła oraz metali. Obowiązek zapewnienia odpowiedniej ilości pojemników na odpady spoczywa na właścicielach nieruchomości.

Ponadto na terenie miasta działają punkty zbiórki zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz Punkt Dobrowolnego Dostarczania Odpadów, przeznaczony do zbiórki odpadów problemowych. W ramach organizowanej akcji „Wystawka” zbierane są odpady wielkogabarytowe, w ramach akcji „LIŚĆ” – odbywa się jesienią zbiórka liści. Zbierane są także przeterminowane leki, zużyte termometry rtęciowe, zużyte płyty CD i DVD, zużyte baterie i akumulatory przenośne.

W Łodzi działają:

- miejska sortownia i stacja przeładunkowa odpadów komunalnych o wydajności 83 tys. ton/rok,
- sortownia i stacja przeładunkowa firmy Remondis Spółka z o.o. o wydajności 75 tys. ton/rok,
- miejska kompostownia odpadów organicznych o wydajności 19 tys. ton/rok,
- miejskie składowisko balastu,
- zakład przetwarzania odpadów elektryczno-elektronicznych firmy Remondis Elektrorecycling Spółka z o.o.,
- Punkt Dobrowolnego Dostarczania Odpadów przy ul. Zamiejskiej 1, funkcjonujący od 2009 r. (planowany jest kolejny przy ul. Kasprzycza).

Odpady, które nie zostały przetworzone kierowane są do znajdujących się poza Łodzią instalacji unieszkodliwiania, czyli na składowiska odpadów.

W fazie przygotowania do realizacji znajduje się projekt „Gospodarka odpadami komunalnymi w Łodzi - faza II”, zakładający budowę instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych (spalarni). Wybudowanie spalarni zapewni na miejscu możliwość zagospodarowania odpadów komunalnych wytworzonych w Łodzi oraz osiągnięcie wymaganych poziomów odzysku odpadów i redukcji składowania.

Zlokalizowane na terenie miasta Łodzi stare, nieczynne składowiska odpadów zostały zrehabilitowane w całości lub znajdują się w fazie rekultywacji. Działki gminne, na których znajdują się te składowiska są przewidziane do zalesiania.

1.3.1 Zmiany zasad gospodarki odpadami

Zgodnie z obowiązującym do 30 czerwca 2013 r. stanem prawnym, właściciel nieruchomości może zawierać umowę na odbiór odpadów komunalnych z przedsiębiorcą posiadającym właściwe zezwolenie lub posiadającym wpis do rejestru działalności regulowanej w zakresie odbioru odpadów, a podstawowym kryterium wyboru przedsiębiorcy jest cena. Przedsiębiorca odbierający odpady decyduje o tym, gdzie zostaną one przekazane do zagospodarowania.

Mankamenty tego systemu to:

- powstawanie nielegalnych wysypisk odpadów, ponieważ niektórzy właściciele nieruchomości w ten sposób unikają opłat,
 - zagospodarowywanie odpadów metodą najbardziej szkodliwą dla środowiska, czyli poprzez ich składowanie,
 - brak podstaw finansowych do budowy i eksploatacji przez gminy nowoczesnych instalacji odzysku, przerobu i unieszkodliwiania odpadów. Gminy nie mogły zapewnić tym instalacjom prawidłowego funkcjonowania technicznego i ekonomicznego, poprzez kierowanie do nich odpowiedniego strumienia odpadów,
 - zagrożenie nieosiągnięcia przez gminy, wymaganych przez ustawodawstwo polskie oraz Unię Europejską, poziomów odzysku niektórych rodzajów odpadów.
- Gospodarowanie odpadami może zmienić się radykalnie z chwilą przejęcia odbioru odpadów komunalnych przez gminę czyli od 1 lipca 2013 r.

Nowy system gospodarowania odpadami komunalnymi zapewni:

- pełniejszą kontrolę strumienia odpadów komunalnych,
- racjonalne planowanie i efektywne gospodarowanie odpadami komunalnymi,
- zwiększenie poziomu selektywnego zbierania odpadów,
- wywiązanie się gminy ze zobowiązań w zakresie uzyskania wymaganych poziomów odzysku niektórych rodzajów odpadów oraz redukcji składowania

W celu stworzenia zintegrowanego systemu odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości miasto zostało podzielone na pięć sektorów, dla których w drodze przetargu nieograniczonego zostaną wybrane podmioty, które odbierać będą odpady komunalne od właścicieli nieruchomości. Odpady komunalne będą odbierane zarówno od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy jak i od właścicieli nieruchomości, na których nie zamieszkują mieszkańcy, a powstają odpady komunalne. Za ustaloną opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi, którą właściciele nieruchomości wnoszą będą do miasta, miasto zobowiązane będzie zapewnić odbieranie, transport, zbieranie, odzysk i unieszkodliwianie odpadów, a także utworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych. W celu sprawnego wdrażania nowego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi miasto przewiduje współpracę z organizacjami pozarządowymi w zakresie przeprowadzenia kampanii informacyjno - edukacyjnej na temat praw i obowiązków mieszkańców wynikających ze zmian ustawowych, a w dalszej perspektywie czasowej w zakresie propagowania wśród mieszkańców idei zrównoważonej konsumpcji i racjonalnej gospodarki odpadami. Planowana jest szersza współpraca miasta z organizacjami odzysku w zakresie zapewnienia odbioru od mieszkańców odpadów problemowych takich jak: zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, zużyte baterie i akumulatory i zagospodarowania ich w sposób bezpieczny dla środowiska naturalnego.

1.4 Utrzymanie czystości i porządku

Zadania gminy w zakresie utrzymania czystości i porządku wynikają z aktów prawnych, a w szczególności z ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Do zadań własnych gminy należy utrzymanie czystości i porządku na jej obszarze, a także tworzenie warunków niezbędnych do ich utrzymania. Rada gminy po zasięgnięciu opinii Państwowego Terenowego Inspektora Sanitarnego, ustala szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy w zakresie m.in.: prowadzenia selektywnego zbierania odpadów komunalnych, rodzaju urządzeń przeznaczonych do zbierania oraz częstotliwości i sposobu pozbywania się odpadów komunalnych.

Według stanu na dzień 1 marca 2012 r. w Łodzi bieżącym utrzymaniem czystości i porządku objętych jest 6 710 720 m² terenów gminnych. W jego zakres wchodzi:

- oczyszczanie bieżące,
- rozstawianie i opróżnianie koszy na śmieci i koszy na psie nieczystości,
- koszenie traw wraz z wywozem pokosu,
- wygrabianie bieżące terenów zieleni,
- wymiana piasku w piaskownicach
- oczyszczanie bieżące zimowe,
- obsługa słupów ogłoszeniowych do bezpłatnego plakatuwania,
- pielęgnacyjne przycinanie drzew, krzewów i żywopłotów.

Pozostałe tereny sprzątane są interwencyjnie w przypadku stwierdzenia niezadowolającego stanu porządkowego. W Łodzi występują miejsca, w których składowane są nielegalnie odpady komunalne tzw. „dzikie” wysypiska. Zjawisko podrzucania śmieci w miejsca do tego nie przeznaczone nasila się, powodując zwiększone koszty sprzątania. W sytuacji, gdy służbom odpowiedzialnym za nadzór nad utrzymaniem porządku i czystości nie udaje się zidentyfikować sprawców tych wykroczeń, koszty sprzątania ponosi Miasto. Zdecydowaną większość zlikwidowanych dzikich wysypisk stanowią odpady poremontowe (gruz, szyby, okna, styropian) oraz odpady pochodzące z gospodarstw domowych.

W celu poprawy stanu sanitarno-porządkowego na terenie miasta (skwerach, zieleńcach, parkach, pasach drogowych) rozstawiane są kosze na psie nieczystości. W ten sposób miasto pragnie przyzwyczaić właścicieli psów do sprzątania po swoich czworonogach. W chwili obecnej na terenie miasta znajduje się 1100 takich koszy. Mając na uwadze podniesienie poziomu estetyki miasta wyznaczone zostały miejsca do bezpłatnego umieszczania ogłoszeń i reklam (słupy ogłoszeniowe i tablice), których wykaz znajduje się na stronie internetowej www.czystemiasto.uml.lodz.pl.

Na terenie miasta Łodzi (od 1990 r.) funkcjonuje Straż Miejska, która wykonuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego. Do zadań Straży Miejskiej należy w szczególności ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych oraz czuwanie nad właściwym stanem sanitarno-porządkowym na terenie miasta. To zadanie będzie należało do zakresu Patrolu Ekologicznego złożonego z przedstawicieli Straży Miejskiej i pracowników urzędu. W związku z powyższym istotną rolę w utrzymaniu czystości odgrywa współpraca ze Strażą Miejską, która na bieżąco prowadzi działania kontrolne posesji dla których zostały wydane polecenia uporządkowania terenu, bądź prowadzone były działania karno-mandatowe. Nieruchomości, które bardzo często są zaśmiecane, kontrolowane są z większą częstotliwością (3-4 razy w tygodniu), również w godzinach nocnych, w celu ustalenia osób odpowiedzialnych za podrzucanie odpadów. W przypadku schwytania sprawcy na „gorącym uczynku” bądź jego ustalenia na podstawie pozostawionych dowodów, osoba odpowiedzialna zostaje pociągnięta do odpowiedzialności karnej oraz zobowiązana do uporządkowania terenu na własny koszt. Istotną kwestią w zakresie utrzymania czystości jest problem egzekwowania prawa przez Straż Miejską głównie w związku z trudnościami w zakresie odnalezienia właścicieli nieruchomości, na które są podrzucane odpady. Wynika to z nieuregulowanego stanu prawnego wielu nieruchomości.

Ponadto z uwagi na wyrzucanie śmieci przez mieszkańców na tereny opuszczone, słabo zaludnione i trudno dostępne (np. lasy) występują problemy z wykrywaniem sprawców dzikich wysypisk.

Ważnym elementem w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta jest możliwość udostępniania nieruchomości gminnych mieszkańcom, co pozwala im na zagospodarowanie terenów według własnych potrzeb. W chwili obecnej istnieją umocowania prawne, na podstawie których istnieje możliwość użyczenia nieruchomości gruntowych lub ich części bezpośrednio przyległych do nieruchomości zabudowanych Wspólnot Mieszkaniowych z przeznaczeniem na miejsca gromadzenia odpadów stałych, podwórka, piaskownice, place zabaw, zieleńce, trawniki, dojścia, dojazdy, miejsca postojowe wykorzystywane przez użytkowników nieruchomości. Ponadto funkcjonuje program „Zielone Podwórka”, dzięki któremu Wspólnoty Mieszkaniowe mogą zdobyć dofinansowanie na budowę, naprawę i modernizację ciągów pieszych, zieleńców i placów zabaw oraz zakup i montaż urządzeń małej architektury. Programem „Zielone Podwórka” objęte mogą być nieruchomości należące do Miasta Łodzi, przylegające do nieruchomości Wspólnot Mieszkaniowych, do których Wspólnota Mieszkaniowa lub właściciele lokali tej Wspólnoty uzyskali tytuł prawny w postaci umowy dzierżawy lub użyczenia. Poza tym każdy Łódzianin lub grupa mieszkańców może starać się o wsparcie finansowe z budżetu Miasta dla inicjatyw lokalnych np. na doposażenie placu zabaw na osiedlu, postawienie ławki, budowę parkingu, dróg dojazdowych czy chodników.

Podstawowym problemem w zakresie utrzymania czystości i porządku na terenie gminy jest nieuregulowany stan prawny wielu nieruchomości, a także niski poziom ekologicznej edukacji mieszkańców, niewystarczające do potrzeb środki finansowe oraz ilość koszy ulicznych.

1.5 Energetyka miejska

Diagnozę opracowano w oparciu o „Bilans energetyczny miasta Łodzi oraz prognozy zapotrzebowania mocy i energii na lata 2005-2020” z 2006 r. oraz „Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe m. Łodzi” z 1999 r. Planuje się do końca 2012 roku zaktualizować założenia. Na podstawie przyjętych scenariuszy zmian w energochłonności oraz zmian w wykorzystaniu nośników energii wykonano wariantowe prognozy bilansów energetycznych dla roku 2010 i 2020.

Energia ciepła

W Łodzi odbiorcy są zaopatrywani w ciepło poprzez scentralizowany system ciepłowniczy, osiedlowe systemy lokalne skoncentrowane wokół indywidualnego źródła ciepła, większe lokalne, przemysłowe, komunalne kotłownie oraz indywidualne źródła ciepła zaspakajające potrzeby własne podmiotów gospodarczych, budynków użyteczności publicznej, domów i mieszkań.

Jak wynika z obliczeń przeprowadzonych na potrzeby Bilansu Energetycznego, najistotniejszym nośnikiem energii w Łodzi są paliwa węglowe. Łącznie zaspakajają one ok. 63% potrzeb odbiorców. Stosowane są przede wszystkim do celów grzewczych w elektrociepłowniach, zarówno w małych indywidualnych, jak i w większych kotłowniach. Paliwa te mają też duży udział w zaspokajaniu potrzeb ciepłych związanych z przygotowaniem ciepłej wody oraz potrzeb technologicznych (wentylacja, w celach produkcyjnych).

Energia elektryczna

Na obszarze Łodzi szczytowe obciążenie w okresie zimowym, w latach 2001-2004, kształtowało się na poziomie 451-481 MW. Zużycie energii elektrycznej wynosiło blisko 1,15 TWh/rok. Przewiduje się, że do roku 2020 nastąpi wzrost zużycia energii elektrycznej o ponad 40%. Największy wzrost zużycia będzie widoczny w sektorze handlowo-usługowym oraz w sektorze drobnych podmiotów wytwórczych.

Energia elektryczna, trzecia pozycja w bilansie potrzeb energetycznych, wykorzystywana jest do oświetlenia, napędu różnego rodzaju urządzeń przemysłowych i sprzętu gospodarstwa domowego. Natomiast na potrzeby ciepłe wykorzystywana jest w mniejszym stopniu.

Gaz

Gaz ziemny wysokometanowy dostarczany jest dla celów komunalno-bytowych i ogrzewania mieszkań oraz na potrzeby przemysłu i usług. Zużycie gazu ziemnego w Łodzi w roku 2005 szacowano na poziomie ok. 216 mln m³. Z gazu ziemnego korzysta blisko 390 tys. odbiorców. Gaz ziemny wykorzystywany jest w kotłowniach lokalnych, komunalnych oraz w gospodarstwach domowych do zaspokajania potrzeb związanych z ogrzewaniem, przygotowaniem ciepłej wody użytkowej oraz posiłków. Udział gazu w bilansie energetycznym szacuje się na 20%.

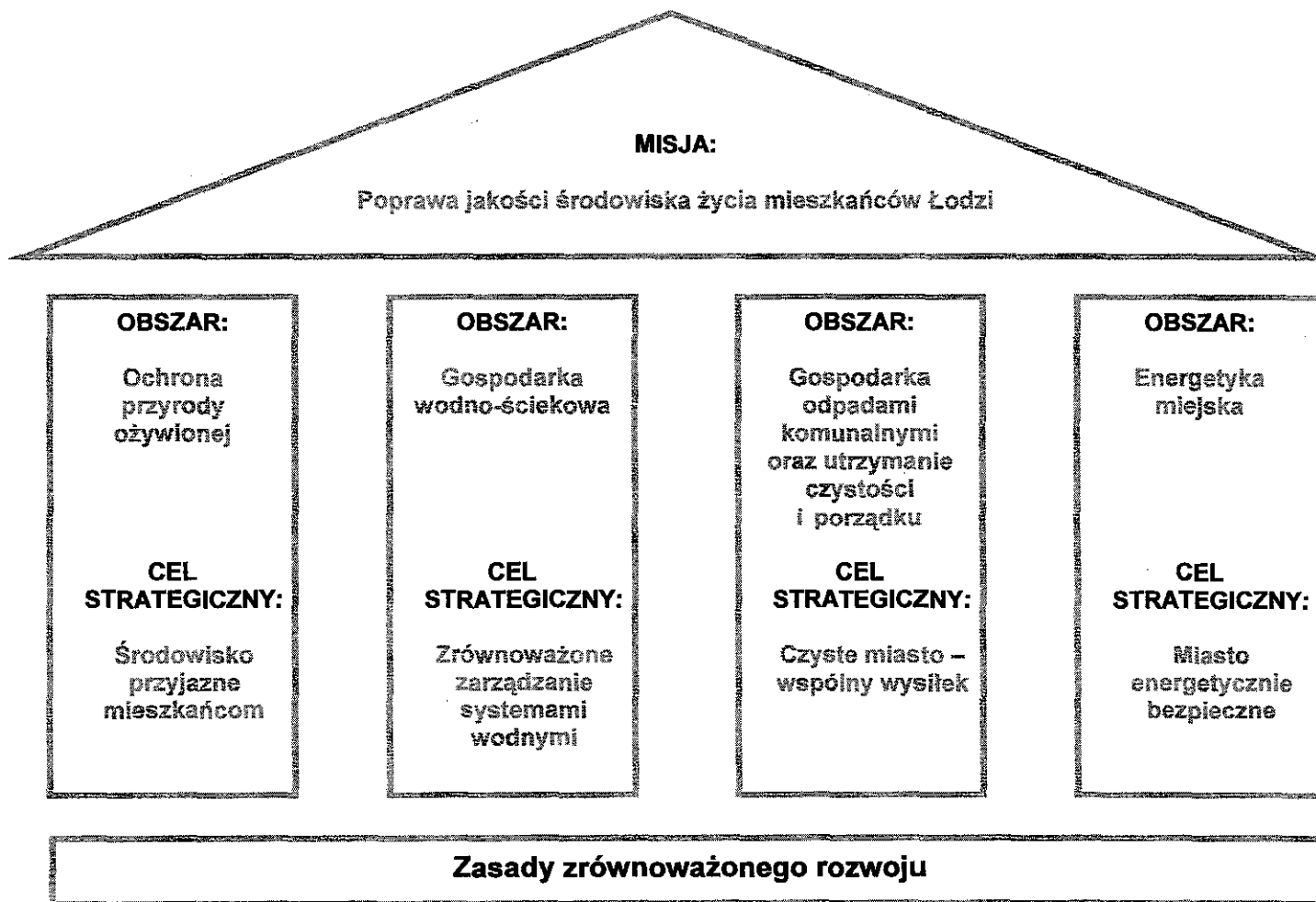
Pozostałe paliwa mają marginalne znaczenie.

Bezpieczeństwo zaopatrzenia Łodzi w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe zapewniają przedsiębiorstwa energetyczne, które uzyskały koncesje Urzędu Regulacji Energetyki w zakresie produkcji, przesyłu i dystrybucji paliw i energii na terenie Miasta.

2 SWOT

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Dominujący udział nowej i zmodernizowanej infrastruktury wodociągowej i kanalizacyjnej. 2. Wysoka jakość wody pitnej. 3. Mało awaryjny system dostarczania wody. 4. Nowoczesny system oczyszczania ścieków. 5. Powszechność i dostępność zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. 6. Realizacja programów termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej. 7. Dobra infrastruktura gospodarki odpadami w mieście (2 sortownie, kompostownia, składowisko balastu). 8. Scalenie działań z zakresu utrzymania czystości w jednej komórce organizacyjnej. 9. Występowanie w strefie niezurbanizowanej miasta terenów charakteryzujących się biocenozami naturalnymi i półnaturalnymi, o wysokiej różnorodności biologicznej i dużych walorach krajobrazowych. 10. Rozbudowana sieć obszarów urządzonej zieleni miejskiej. 11. Występowanie cennego starodrzewia, licznych pomników przyrody i zabytkowych parków.	1. Niedostateczna wielkość obszarów miasta pokrytych planami zagospodarowania przestrzennego 2. Brak mechanizmów pozwalających na ograniczenie odprowadzania wód opadowych do kanalizacji 3. Zła jakość wody w rzekach i zbiornikach wodnych. 4. Okresowe przeciążenia hydrauliczne oczyszczalni GOŚ ŁAM. 5. Obciążenie środowiska naturalnego przez źródła niskiej emisji, szczególnie w obrębie Śródmieścia. 6. Brak pełnej kontroli strumienia odpadów komunalnych. 7. Nierównomierne rozmieszczenie terenów zieleni i ich niedobór w strefie zurbanizowanej oraz w rejonach nowych osiedli mieszkaniowych. 8. Niewystarczająca sieć korytarzy ekologicznych. 9. Niewspółmierne do potrzeb środki finansowe na utrzymanie i rewitalizację parków i terenów zieleni urządzonej 10. Brak aktualnej inwentaryzacji zasobów zieleni urządzonej (parków, zieleńców, zieleni w pasach drogowych).
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Dofinansowania zewnętrzne komunalnych działań środowiskowych w tym racjonalizacji kosztów zużycia energii (WFOŚiGW, NFOŚiGW, Fundusze UE). 2. Poprawa skuteczności egzekwowania opłat i kar w związku z większymi uprawnieniami kontroli podłączeń do sieci kanalizacyjnej. 3. Programy promocyjne i edukacyjne w zakresie racjonalizacji kosztów zużycia energii. 4. Zwiększenie kontroli strumienia odpadów komunalnych. 5. Wzrost poziomu selektywnej zbiórki odpadów. 6. Zachowanie rzeźby terenu oraz potencjał naturalnych siedlisk i biocenoz umożliwiających rozwijanie systemu sieci obszarów zieleni. 7. Dostępność terenów w strefie zurbanizowanej dla rozwoju zrównoważonego. 8. Postęp technologiczny i doświadczenie ośrodków badawczych w zakresie ochrony przyrody i wdrażania nowoczesnych technologii ekologicznych. 9. Wzrost liczby nieruchomości objętych stałym (bieżącym) utrzymaniem.	1. Niewystarczający poziom świadomości i współuczestnictwa mieszkańców w ochronie środowiska 2. Niewywiązywanie się mieszkańców z ustawowych obowiązków w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami. 3. Niedostateczne środki finansowe na budowę i problem ze znalezieniem partnera prywatnego do współpracy z Miastem przy budowie instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych spalarni odpadów ITPOK 4. Wystąpienie protestów społecznych ze strony mieszkańców sąsiadujących z miejscem budowy ITPOK. 5. Wysokie koszty wprowadzania systemów tzw. czystych źródeł energii. 6. Nieosiągnięcie wymaganych poziomów odzysku odpadów i redukcji ich składowania. 7. Presja urbanizacyjna na obszarach sąsiadujących z terenami zieleni i dolin rzecznych oraz z terenami cennymi przyrodniczo w strefie peryferyjnej miasta. 8. Nieuwzględnianie w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ograniczeń w zagospodarowaniu terenów stanowiących ekologiczny system miasta.

3 OBSZARY, CELE, PROGRAMY, WSKAŹNIKI

3.1 Obszar: Ochrona przyrody ożywionej

Cel strategiczny: Środowisko przyjazne mieszkańcom

3.1.1. Cele operacyjne:

- 1. Zachowanie różnorodności biologicznej, ciągłości i stabilności układów ekologicznych poprzez ochronę reliktyw przyrody naturalnej oraz przeciwdziałanie urbanizacji terenów stanowiących system ekologiczny miasta.**
- 2. Ograniczenie populacji zwierząt bezdomnych i zapewnienie odpowiednich standardów opieki nad nimi.**
- 3. Zapewnienie przyjaznych ludziom warunków życia w mieście, poprzez utrzymywanie we właściwym standardzie istniejących terenów zieleni oraz tworzenie nowych terenów zieleni.**

3.1.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego

Program I	Zachowanie stabilności ekologicznej miasta i ochrona lokalnej różnorodności biologicznej
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Zachowanie w dobrym stanie przyrody na terenach zieleni miejskiej (właściwa pielęgnacja zieleni i utrzymanie miejskich założeń ogrodowych) i lasów komunalnych; 2. Przeciwdziałanie zmniejszaniu powierzchni biologicznie czynnej, zwłaszcza w centralnym obszarze miasta; 3. Zachowanie reliktyw naturalnej przyrody i korytarzy ekologicznych, łączących tereny zieleni urządzonej, ośrodki różnorodności biologicznej na obszarze zurbanizowanym miasta i w jego strefie peryferyjnej, w ramach istniejących na terenie Łodzi obszarowych form ochrony przyrody; 4. Uzupełnienie dobrze rozwiniętego ekologicznego systemu obszarów chronionych o podnoszące jego spójność obszary chronionego krajobrazu; 5. Prowadzenie działań z zakresu ochrony czynnej na terenach objętych ochroną prawną; opracowanie i realizacja programów ochrony wybranych gatunków chronionych; ustanowienie stref ochronnych dla gatunków podlegających ochronie strefowej; 6. Prowadzenie badań naukowych oceniających stopień zachowania lokalnej różnorodności biologicznej oraz monitoringu realizacji założeń i skuteczności podejmowanych działań w ramach programu; 7. Opracowanie programów kontroli (monitoringu) i ograniczania rozprzestrzeniania się obcych gatunków inwazyjnych; 8. Wykonywanie nowych nasadzeń drzew i krzewów gatunków rodzimych, z uwzględnieniem uwarunkowań siedliskowych i wymagań ekologicznych, w tym ich wartości biocenotycznej dla innych organizmów (np. Ptaków); 9. Program ochrony kasztanowców (stosowanie środków ograniczających populację szkodliwą; prowadzenie badań monitoringowych określających skuteczność podejmowanych działań; popularyzacja problemu zagrożenia i ochrony kasztanowców (zlecenie opracowania i druku folderów, prowadzenie akcji edukacyjnej dla młodzieży) 10. Pielęgnacja i leczenie starodrzewia i pomników przyrody 11. Popularyzacja walorów przyrody naturalnej Łodzi (publikacje drukowane, strona internetowa, programy radiowe i telewizyjne)
Termin realizacji	lata 2012 – 2020
Wartość programu	87,32 mln zł
Źródła finansowania	Budżet Miasta, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi, Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego
UWAGI	Program I ściśle związany z polityką przestrzenną miasta w kontekście opracowywania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla przyrodniczo cennych obszarów stanowiących system ekologiczny miasta, które powinny być chronione przed zabudową. Plany miejscowe, poprzez jednoznaczne wskazanie przeznaczenia terenów oraz możliwość wprowadzania ograniczeń wynikających z przepisów ochrony środowiska i ochrony przyrody, są najskuteczniejszym narzędziem ochrony przed zabudową i wprowadzaniem elementów degradujących walory przyrody i krajobrazu między innymi w otoczeniu lasów komunalnych i dolin rzecznych, pełniących funkcje korytarzy ekologicznych.

	Program obejmuje tereny zieleni miejskiej w postaci parków i zieleni, lasów komunalnych oraz tereny objęte ochroną prawną, uwzględniając działalność na rzecz ochrony <i>in situ</i> i <i>ex situ</i> prowadzoną przez Ogród Botaniczny i Miejski Ogród Zoologiczny. Zad. 9 i 10 będą realizowane w ramach oddzielnych programów.
Program II	Opieka nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobieganie bezdomności zwierząt w Łodzi
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Zapewnienie bezdomnym zwierzętom miejsca w Schronisku dla Zwierząt; 2. Opieka nad wolno żyjącymi kotami, w tym ich dokarmianie, realizowana przez organizacje społeczne i społecznych opiekunów we współpracy z Miastem Łódź 3. Inicjowanie przez Schronisko dla Zwierząt wszelkich możliwych działań związanych z poszukiwaniem właścicieli dla bezdomnych zwierząt, w tym we współpracy z organizacjami społecznymi, osobami fizycznymi i prawnymi; 4. Czipowanie psów właścicielskich; 5. Zapewnienie całodobowej opieki weterynaryjnej w przypadkach zdarzeń drogowych z udziałem zwierząt;
Termin realizacji	lata 2012 – 2020
Wartość programu	21,7 mln zł
Źródła finansowania	Budżet Miasta
UWAGI	Program realizowany na podstawie co roku podejmowanych uchwał ws. przyjęcia Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi. W programie uczestniczą Schronisko dla Zwierząt w Łodzi oraz Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt przy Leśnictwie Miejskim Łódź; w ramach opieki nad kotami wolnożyjącymi prowadzenie akcji sterylizacji kotów;
Program III	Zwiększanie powierzchni i poprawa infrastruktury na terenach zieleni miejskiej
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Powiększanie powierzchni terenów zieleni ogólnodostępnej na gruntach miejskich (tworzenie nowych parków), w tym w partnerstwie z podmiotami prywatnymi, z wykorzystaniem fragmentów fitocenoz półnaturalnych i naturalnych i wartościowych drzewostanów; 2. Realizacja zadań polegających na rozbudowie, przebudowie remoncie istniejącej infrastruktury parkowej służącej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej (place zabaw, alejki, układy wodne, mała architektura) oraz doposażenie infrastruktury (oświetlenie, ogrodzenia, monitoring); 3. Wykonanie nowych nasadzeń drzew i krzewów gatunków wartościowych, z uwzględnieniem uwarunkowań siedliskowych i wymagań ekologicznych gatunków przeznaczonych do nasadzeń, w tym ich wartości biocenotycznej dla innych organizmów (np. Ptaków); 4. Sporządzenie cyfrowej bazy danych o terenach zieleni i obszarach przyrodniczo cennych; 5. Opracowanie i wdrożenie standardów utrzymania i pielęgnacji terenów zieleni, w zależności od ich rodzaju; 6. Wyznaczenie tras rowerowych i ścieżek edukacyjnych ułatwiających dostęp do terenów zieleni 7. Popularyzacja walorów terenów zieleni (publikacje drukowane, strona internetowa, programy radiowe i telewizyjne)
Termin realizacji	lata 2012 – 2020

Wartość programu	10,54 mln zł
Źródła finansowania	Budżet Miasta, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi
UWAGI	Powiększanie powierzchni terenów zieleni ogólnodostępnej opiera się o wskazania obowiązującego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Łodzi, ustanowionego uchwałą Nr XCIX/1826/10 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 27 października 2010 r. Program powiązany z „Programem rewitalizacji parków zabytkowych Łodzi” oraz projektami rozbudowy sieci ścieżek rowerowych.
Program IV	Rewitalizacja parków zabytkowych Łodzi
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Opracowanie dokumentacji projektowej kompleksowej lub częściowej (dla wybranych elementów założenia parkowego) rewitalizacji poszczególnych parków zabytkowych; 2. Realizacja robót budowlanych (rozbudowy, przebudowy, remontu) istniejącej infrastruktury parkowej służącej funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej (placów zabaw, alejek, układów wodnych, małej architektury) oraz bezpieczeństwu użytkowników (oświetlenie, ogrodzenia); 3. Doposażenie parków zabytkowych w sprzęty parkowe lepszej jakości i o wyższym standardzie estetycznym; 4. Rewaloryzacja szaty roślinnej parków zabytkowych – wykonywanie prac pielęgnacyjno-leczniczych na drzewostanie, systematyczne usuwanie drzew martwych, zniszczonych i zagrażających bezpieczeństwu, wykonanie nowych nasadzeń drzew i krzewów gatunków wartościowych, z uwzględnieniem uwarunkowań siedliskowych i wymagań ekologicznych gatunków przeznaczonych do nasadzeń, w tym ich wartości biocenotycznej dla innych organizmów (np. Ptaków), przebudowa parterów kwiatowych, rekultywacja trawników
Termin realizacji	lata 2012 – 2020
Wartość programu	14,80 mln zł
Źródła finansowania	Budżet Miasta, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi
UWAGI	Program powiązany z programem „Zwiększania powierzchni i poprawy infrastruktury na terenach zieleni miejskiej”
Program V	Pielęgnacja i odtwarzanie nasadzeń przyulicznych
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Wskazanie drzew przewidzianych do zabiegów i wykonanie zabiegów pielęgnacyjnych i leczniczych na terenach pasów drogowych; 2. Wykonanie nowych nasadzeń drzew i krzewów gatunków wartościowych, z uwzględnieniem uwarunkowań siedliskowych i wymagań ekologicznych gatunków przeznaczonych do nasadzeń, w tym ich wartości biocenotycznej dla innych organizmów (np. Ptaków); 3. Systematyczne usuwanie drzew martwych, zniszczonych i zagrażających bezpieczeństwu użytkowników dróg; 4. Wprowadzanie i utrzymanie roślinności dekoracyjnej (kwiaty jednoroczne na rabatach, w gazonach i donicach); 5. Sporządzenie cyfrowej bazy danych o zieleni pasów przyulicznych, wraz z dokonywaniem stałej oceny stanu zdrowotnego drzewostanu przez specjalistów arborystów; 6. Poprawa warunków środowiskowych występowania drzew przyulicznych w wyniku modernizacji ulic; sukcesywne skupianie infrastruktury

	podziemnej w ciągu technologiczne umożliwiające realizację nasadzeń drzew przyulicznych; 7. Opracowanie i wdrożenie standardów utrzymania i pielęgnacji zieleni pasów przyulicznych, w zależności od ich rodzaju
Termin realizacji	lata 2012 – 2020
Wartość programu	18 mln zł
Źródła finansowania	Budżet Miasta
UWAGI	Nasadzenia realizowane w części w ramach nasadzeń zamiennych.

3.1.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego

Wskaźniki				
Cel strategiczny	Środowisko przyjazne mieszkańcom			
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość bazowa	Wartość docelowa	Opis wskaźnika
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: Zachowanie różnorodności biologicznej i stabilności układów ekologicznych poprzez ochronę reliktyw przyrody naturalnej				
Udział terenów objętych obszarowymi formami ochrony przyrody w powierzchni miasta	%	9,2	bez zmian lub wzrost	Wskaźnik informuje o udziale terenów objętych obszarowymi formami ochrony przyrody w powierzchni miasta
Udział terenów leśnych w powierzchni miasta	%	9,5	bez zmian lub wzrost	Wskaźnik informuje o udziale lasów w powierzchni miasta (komunalnych, państwowych i niepublicznych)
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: Zapewnienie odpowiednich standardów opieki nad zwierzętami bezdomnymi				
liczba zaszczepionych psów właścicielskich	[szt./rok]	547	700	Wskaźnik informuje o liczbie zaszczepionych psów właścicielskich w danym roku w ramach „Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w

				Łodzi"
liczba wysterylizowanych kotów wolno żyjących	[szt./rok]	1612	1800	Wskaźnik informuje o liczbie wysterylizowanych kotów wolno żyjących w danym roku w ramach „Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi”
liczba zwierząt przyjętych do Schroniska dla Zwierząt	[szt./rok]	715 + 2308 (koty i psy)	500+1600 (koty i psy)	Wskaźnik informuje o liczbie kotów przyjętych w danym roku do Schroniska dla Zwierząt Realizacja „Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi” zakłada zmniejszenie liczby kotów bezpańskich wskutek prowadzenia akcji sterylizacji, a więc i przyjętych do Schroniska.
Liczba zwierząt wydanych do adopcji ze Schroniska dla Zwierząt	[szt./rok]	592+2130 (koty i psy)	400+1500 (koty i psy)	Wskaźnik informuje o liczbie zwierząt wydanych do adopcji w danym roku ze Schroniska dla Zwierząt. Realizacja „Programu opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi” zakłada zmniejszenie liczby kotów bezpańskich wskutek prowadzenia akcji sterylizacji, a więc przyjętych i przekazanych do adopcji przez Schronisko.
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: Zapewnienie przyjaznych ludziom warunków życia w mieście, poprzez utrzymywanie we właściwym standardzie istniejących terenów zieleni oraz tworzenie nowych terenów zieleni				
Udział ogólnie dostępnych terenów zieleni urządzonej (parków, zieleńców i obiektów MOSiR) w powierzchni miasta	[% pow. miasta]	2,4	wzrost	Wskaźnik informuje o udziale ogólnie dostępnych terenów zieleni urządzonej w powierzchni miasta
Liczba drzew poddanych pielęgnacji w parkach i zieleńcach oraz w pasach drogowych	[szt./rok]	3483	3900	Wskaźnik informuje o liczbie drzew poddanych pielęgnacji w parkach i zieleńcach oraz w pasach drogowych w danym roku.
Bilans nasadzeń i wycinki drzew w pasach drogowych	%	100	160	Wskaźnik informuje o ilości nowych nasadzeń drzew w pasach drogowych w stosunku do wyciętych drzew w pasach drogowych.
Standardy utrzymania	kategoria	I* – 17	I – 34	Wskaźnik informuje o standardach utrzymania parków i zieleńców, przy założeniu, że kwalifikując obiekty do poszczególnych kategorii utrzymania uwzględnia się następujące

parków i zieleńców		II** – 56	II – 46	kryteria : krotność koszenia trawników, zbierania zanieczyszczeń, zmiatania alejek, opróżniania koszy, walory estetyczne obiektu, ilość wyposażenia parkowego poddanego konserwacji (ławek, koszy, urządzeń zabawowych).
		III*** – 17	III – 10	

I* - najwyższa kategoria utrzymania parków i zieleńców

II** - średnia kategoria utrzymania parków i zieleńców

III*** - niska kategoria utrzymania parków i zieleńców

3.2 Obszar: Gospodarka wodno-ściekowa

Cel strategiczny: Zrównoważone zarządzanie systemami wodnymi

3.2.1 Cele operacyjne:

- 1. Poprawa funkcjonowania infrastruktury wodno-kanalizacyjnej zgodnie z zasadą rozwoju miasta do wewnątrz.**
- 2. Zwiększenie retencji krajobrazowej wody w mieście jako podstawy zarządzania zasobami wodnymi.**
- 3. Poprawa sprawności oczyszczania ścieków.**
- 4. Rehabilitacja rzek i zagospodarowanie dolin rzecznych zgodnie z Koncepcją Błękitno-Zielonej Sieci.**

3.2.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego

Program VI	Najlepsza woda dla wszystkich mieszkańców Łodzi
Zadania realizowane w ramach programu	1. Modernizacja systemu poboru i uzdatniania wody 2. Modernizacja systemu dystrybucji wody 3. Budowa nowej sieci wodociągowej zgodnie z zasadą rozwoju miasta do wewnątrz 4. Monitoring zasobów wód i jakości wody do picia 5. Racjonalizacja (ograniczenie) zużycia wody 6. Budowanie świadomości dot. racjonalnego gospodarowania wodą
Termin realizacji	lata 2013 - 2033
Wartość programu	435 mln zł , system poboru i uzdatniania wody – 45 mln, system dystrybucji wody – 390 mln
Źródła finansowania	ŁSI Sp. z o.o.
UWAGI	Zad. 6 – działania edukacyjne winne prowadzić do ograniczenia zużycia wody co przełoży się na ochronę zasobów wodnych oraz zmniejszenie ilości odprowadzanych ścieków
Program VII	Sprawny system odprowadzania i oczyszczania ścieków
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Modernizacja i uszczelnienie sieci ogólnospławnej, 2. Rozbudowa istniejącej sieci w terenach o zwiększonym zainteresowaniu inwestorów, 3. Ograniczenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do rzek - Poprawa jakości wód powierzchniowych 4. Racjonalizacja kosztów eksploatacji systemu odprowadzania ścieków. 5. Monitoring systemu kanalizacyjnego i wykonanie modelu dynamicznego sieci 6. Budowanie świadomości dot. odprowadzanie ścieków do wód
Termin realizacji	lata 2012 - 2033
Wartość programu	631 mln zł
Źródła finansowania	ŁSI Sp. z o.o. - 568 mln zł (sieć kanalizacyjna) Budżet Miasta – 63 mln zł (system oczyszczania ścieków)
UWAGI	Zad. 6 – działania edukacyjne winne prowadzić do zmniejszenia ilości odprowadzanych ścieków do wód i do ziemi, a tym samym do poprawy jakości wód odbiornika (rzek)

Program VIII	Mała retencja i zagospodarowanie wód opadowych
Zadania realizowane w ramach programu	1. Budowa zbiorników retencyjnych na ciekach i w dolinach rzek – działanie zwiększające retencję 2. Realizacja zamierzeń inwestycyjnych powiązanych z działaniami na kanalizacji deszczowej i ogólnospławnej 3. Rehabilitacja i renaturyzacja rzek połączona z rozwojem terenów zielonych (błękitno-zielona sieć) 4. Zintegrowane działania na rzekach historycznych z rewitalizacją tkanki miejskiej 5. Poprawa jakości wód poprzez zastosowanie systemów podczyszczających w systemie kanalizacji deszczowej, z przelewów burzowych oraz wód odprowadzanych do rzek i zbiorników wodnych 6. Zwiększeniu retencji terenowej (lokalnej) i odciążenie systemu odprowadzania ścieków poprzez zagospodarowanie wód opadowych w miejscu powstawania, 7. Budowanie świadomości dot. gospodarowania wodą w zlewni zwłaszcza zagospodarowania wód opadowych w miejscu ich powstania
Termin realizacji	lata 2013 - 2030
Wartość programu	92 mln zł
Źródła finansowania	Budżet miasta: odbiorniki wód opadowych 28 mln zł odprowadzanie ścieków deszczowych i wód opadowych 64 mln zł
Ryzyka realizacji	
Uwagi	Program powiązany z programem: Sprawny system odprowadzania i oczyszczania ścieków. Obiekty zaplanowane do realizacji zostały ujęte w Wojewódzkim Programie Małej Retencji.

3.2.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego

Wskaźniki				
Cel strategiczny	Zrównoważone zarządzanie systemami wodnymi			
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość Bazowa	Wartość Docelowa	Opis wskaźnika
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: poprawa funkcjonowania infrastruktury wodno-kanalizacyjnej zgodnie z zasadą rozwoju miasta do wewnątrz				
Odsetek osób korzystających z wodociągu	%	99,4	100	Wskaźnik wskazuje ilu mieszkańców ma dostęp do miejskiej sieci kanalizacyjnej i z niej korzysta. Znaczny wzrost wartości może świadczyć o rozprzestrzenianiu się miasta na tereny niezurbanizowane.
Odsetek osób korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej i przydomowych oczyszczalni ścieków	%	97,4	99,00	Wskaźnik informuje ilu mieszkańców ma dostęp do miejskiej sieci kanalizacyjnej i z niej korzysta. Nie wszystkie tereny zostaną wyposażone w systemowe rozwiązania ze względów technicznych. Część terenów zwłaszcza tereny peryferyjne będą obsługiwane przez tabor asenizacyjny lub indywidualne systemy oczyszczania ścieków.
Poziom zużycia wody na 1 mieszkańca	[l/Md]	120	100	Wskaźnik informuje o ilości zużytej przez mieszkańców wody
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: zwiększenie retencji krajobrazowej wody w mieście jako podstawy zarządzania zasobami wodnymi				
Ilość akwenuów wodnych	sztuk	60	wzrost	Wskaźnik informuje o zasobności obszaru miasta w akwenuy wodne w ujęciu ilościowym
Udział powierzchni zbiorników retencyjnych w powierzchni miasta	%	0,26	wzrost	Wskaźnik informuje o zasobności obszaru miasta w akwenuy wodne w ujęciu obszarowym
Udział rzek poddanych konserwacji w danym roku	%	10	50	Wskaźnik informuje jaki odsetek łącznej długości rzek został poddany bieżącej konserwacji w danym roku
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: poprawa sprawności oczyszczania ścieków				
Udział wykorzystanego biogazu do wyprodukowanego biogazu przez oczyszczalnię	%	97,65	100,00	Wskaźnik informuje ile wyprodukowanego biogazu zostało wykorzystanego na potrzeby GOS
Udział oczyszczanych ścieków	%	99,70	100,00	Wskaźnik informuje ile procent ścieków zostało oczyszczonych i odprowadzonych do rzeki Ner w danym roku

3.3 Obszar: Gospodarka odpadami komunalnymi oraz utrzymanie czystości i porządku

Cel strategiczny: Czyste miasto – wspólny wysiłek

3.3.1 Cele operacyjne:

- 1. Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów.**
- 2. Maksymalizacja przetwarzania i odzysku odpadów.**
- 3. Poprawa czystości i porządku w mieście.**

3.3.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego

Program IX	Odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Dostosowanie systemu gospodarowania odpadów do zmian ustawowych 2. Systematyczne bilansowanie i optymalizacja kosztów gospodarowania odpadami komunalnymi, 3. Monitoring prawidłowości postępowania z odpadami komunalnymi 4. Budowanie świadomości dot. zrównoważonej konsumpcji i racjonalnej gospodarki odpadami (w tym selektywna zbiórka odpadów komunalnych)
Termin realizacji	lata 2013 - 2020
Wartość programu	1 240,97 mln zł w tym 0,303 mln zł selektywna zbiórka odpadów w 2013 r.
Źródła finansowania	Budżet miasta, WFOŚiGW
Ryzyka realizacji	Brak środków finansowych spowodowany trudnościami w egzekucji opłat za gospodarowanie odpadami
Uwagi	Przy realizacji Programu niezbędna jest ścisła współpraca ze Strażą Miejską w zakresie przestrzegania postanowień regulaminu utrzymania czystości i porządku.
Program X	Budowa regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych
Termin realizacji	lata 2013 - 2015
Wartość programu	886 mln zł
Źródła finansowania	Budżet miasta, środki partnera prywatnego, środki UE
Uwagi	Planuje się wybudowanie w rejonie EC IV przy ul. Jadzi Andrzejewskiej 5 instalacji termicznego przekształcania odpadów komunalnych o wydajności ok. 200 tys. ton/rok, w której będzie odzyskiwana energia cieplna i elektryczna z odpadów komunalnych. Inwestycja będzie realizowana w ramach projektu „Gospodarka odpadami komunalnymi w Łodzi – faza II”. Przewiduje się, realizację projektu we współpracy z partnerem prywatnym, który będzie współfinansował inwestycję.
Ryzyka realizacji	Brak zainteresowanego partnera prywatnego, brak środków finansowych w budżecie miasta

Program XI	Utrzymanie czystości na terenach gminnych	
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Utrzymanie czystości i zabezpieczanie terenów gminnych przed zaśmiecaniem, 2. Rozwój i utrzymanie infrastruktury (kosze, toalety, gazony, ławki), 3. Utrzymanie cmentarzy i pomników na terenie miasta, 4. Utrzymanie porządkowej grupy interwencyjnej, 5. Utrzymanie nieczynnych składowisk wraz z ich rekultywacją. 6. Włączanie mieszkańców we współpracę na rzecz utrzymania czystości i porządku	
Termin realizacji	lata 2013 – 2020	
Wartość programu	537 mln zł	
Źródła finansowania	Budżet miasta	
Ryzyka realizacji	Brak środków finansowych w budżecie miasta	
Uwagi	Program powinien być realizowany w ścisłej współpracy ze Strażą Miejską Zad. 6 działania edukacyjne oraz realizacja programów np. Zielone podwórka.	

3.3.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego

Wskaźniki				
Cel strategiczny	Czyste miasto – wspólny wysiłek			
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość Bazowa 2011	Wartość Docelowa 2020	Opis wskaźnika
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego:				
Masa zebranych odpadów komunalnych przypadająca na jednego mieszkańca	[kg]	398,2	454,8	Wskaźnik informuje o rocznej ilości odpadów komunalnych, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, zebranych z terenu miasta przez uprawnione podmioty posiadające stosowne zezwolenie lub wpis do rejestru działalności regulowanej. Prognozując zmiany ilości odpadów komunalnych przyjęto wzrost jednostkowego wskaźnika wytwarzania odpadów na poziomie 1,4% (zgodnie z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami KPGO 2014)
Ilość zebranych selektywnie odpadów	%	6	25	Wskaźnik informuje o rocznej ilości surowców wtórnych (papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło) zebranych przez mieszkańców
Procent papieru, metali, tworzyw sztucznych, szkła przekazanych do recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami	%	10	50	Wskaźnik informuje jaki % surowców wtórnych (papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło) został ponownie wykorzystany i nie trafił na składowiska
Ilość koszy ulicznych i na psie nieczystości	[szt.]	3 300	5 500	Wskaźnik informuje o potrzebie zwiększenia lub zmniejszenia liczby koszy ulicznych i na psie nieczystości na terenie miasta
Powierzchnia terenów objętych bieżącym stałym utrzymaniem	%	30	50	Wskaźnik informuje o powierzchni terenów miejskich objętych bieżącym (stałym) utrzymaniem
Liczba „dzikich wysypisk”	[szt./rok]	1 200	0	Wskaźnik informuje o skali porzucania odpadów na „dzikich wysypiskach” na terenach miejskich

3.4 Obszar: Energetyka miejska

Cel strategiczny: Miasto energetycznie bezpieczne

3.4.1. Cele operacyjne:

- 1. Utrzymanie poziomu bezpieczeństwa zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w stanie nie gorszym od istniejącego tj. zapewniającym powszechność i pewność zasilania odbiorców.**
- 2. Poprawa efektywności energetycznej budynków gminnych.**
- 3. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii.**
- 4. Poprawa jakości powietrza w mieście przez ograniczenie zanieczyszczeń ze źródeł niskiej emisji.**

3.4.2 Programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego

Program XII	Termomodernizacja i energomodernizacja budynków gminnych
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Inwentaryzacja zasobów, 2. Stworzenie programu finansowania przedsięwzięć w oparciu o środki budżetowe gminy i środki zewnętrzne, 3. Przeprowadzenie prac budowlanych poprawiających efektywność energetyczną budynków wprowadzając innowacyjne, niestandardowe technologie wytwarzania i oszczędzania energii w budynku (np. Termomodernizacja budynku, „inteligentne oświetlenie”, kogeneracja, pompy ciepła, kolektory słoneczne, fotowoltaika i inne), 4. Aktualizacja prognozowanego zapotrzebowania na energię dla budynku. 5. <i>Budowanie świadomości dot. Racjonalnego wykorzystania energii, możliwości pozyskania środków na działania modernizacyjne.</i>
Termin realizacji	lata 2013 - 2020
Wartość programu	226,29 mln zł
Źródła finansowania	Budżet miasta Środki Unii Europejskiej, środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
Ryzyka realizacji	Z powodu braku odpowiednich środków finansowych może ulec zmianie zakres przedmiotowy prac lub termin końcowy ich wykonania
Uwagi	Współpraca z zarządcami budynków gminnych, ochrona ptasich siedlisk podczas prowadzonych prac termomodernizacyjnych

Program XIII	Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Prowadzenie prac studialnych i projektowych związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, 2. Wprowadzanie możliwych technicznie i opłacalnych ekonomicznie rozwiązań związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii (np. Geotermia, fotowoltaika), 3. Modernizacja źródeł i sieci energetycznych w zakresie zapewniającym bezpieczeństwo i efektywność systemów energetycznych i dostosowujące zdolności produkcyjne i przesyłowe do realnego zapotrzebowania na energię.
Termin realizacji	lata 2013 - 2020
Wartość programu	8 mln zł
Źródła finansowania	Budżet miasta Środki Unii Europejskiej, środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
Ryzyka realizacji	Z powodu braku odpowiednich środków finansowych może ulec zmianie zakres przedmiotowy prac lub termin końcowy ich wykonania Przyszłościowe prace studialne i projektowe mogą wykluczyć technicznie lub ekonomicznie stosowanie niektórych odnawialnych źródeł energii (np. geotermia)
Uwagi	Podana wartość programu ma charakter orientacyjny. Program realizowany na zasadzie działań pilotażowych, docelowa realizacja programu i jego koszty będą uzależnione od opracowań studialnych i projektowych..

Program XIV	Zrównoważony rozwój infrastruktury energetycznej
Zadania realizowane w ramach programu / działania	1. Cykliczne opracowywanie „Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe m. Łodzi”, 2. Koordynacja ustaleń planów rozwojowych przedsiębiorstw energetycznych na terenie Łodzi, zgodnie z ustaleniami „Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe m. Łodzi”, 3. Standaryzacja i optymalizacja kosztów usług energetycznych, w tym wdrażania programów współfinansowania przez przedsiębiorstwa energetyczne przedsięwzięć zmierzających do zmniejszenia zużycia paliw i energii u odbiorców, co pozwoli na uniknięcie budowy nowych źródeł energii i zbędnej rozbudowy sieci, 4. Dostosowanie rozwoju budownictwa mieszkaniowego, przemysłowego i usługowego do zdolności dostawy z istniejących systemów energetycznych
Termin realizacji	lata 2013 - 2020
Wartość programu	0,5 mln zł
Źródła finansowania	Budżet miasta
Ryzyka realizacji	Realizacja tego programu uzależniona jest od wspólnego działania Gminy i zewnętrznych przedsiębiorstw energetycznych
Uwagi	

3.4.3 Wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego

Wskaźniki				
Cel strategiczny		Miasto energetycznie bezpieczne		
Nazwa wskaźnika	Jednostka	Wartość Bazowa 2011	Wartość Docelowa 2020	Opis wskaźnika
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: Utrzymanie poziomu bezpieczeństwa zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliw gazowych w stanie zapewniającym powszechność i pewność zasilania odbiorców				
Ilość awarii sieci ciepłej	[szt.]	-*	0	Wskaźnik informuje o stanie bezpieczeństwa w postaci braku zagrożenia wystąpieniem awarii sieci ciepłej
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: poprawa efektywności energetycznej budynków gminnych				
Liczba budynków gminnych poddanych termomodernizacji w stosunku do ogółu budynków gminnych	[szt./szt.]	-*	wzrost	Wskaźnik informuje ile budynków gminnych zostało poddanych termomodernizacji
Wskaźniki osiągnięcia celu operacyjnego: Poprawa jakości powietrza przez ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł niskiej emisji				
Ilość budynków gminnych podłączonych do sieci ciepłej do ogółu budynków gminnych	[szt./szt.]	-*	wzrost	Wskaźnik informuje ile budynków gminnych podłączonych jest do sieci ciepłej

-* – wartość bazowa zostanie przyjęta dla 2012 roku

4 Wytyczne finansowe i harmonogram realizacji

Nazwa programu	Wartość programu [mln zł]	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Cel strategiczny: Środowisko przyjazne mieszkańcom										
Zachowanie stabilności ekologicznej miasta i ochrony lokalnej różnorodności biologicznej	87,32	10,21	9,58	9,65	9,63	9,65	9,65	9,65	9,65	9,65
Opieka nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt w Łodzi	21,70	2,50	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40	2,40
Zwiększanie powierzchni i poprawa infrastruktury na terenach zieleni miejskiej	10,54	2,40	1,78	1,78	0,73	0,73	0,73	0,73	0,73	0,93
Rewitalizacja parków zabytkowych Łodzi	14,80	0,25	0,74	0,37	1,84	2,02	2,22	2,32	2,52	2,52
Pielęgnacja i odtwarzanie nasadzeń przyulicznych	18,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00
Razem	152,36	17,36	16,50	16,20	16,60	16,80	17,00	17,10	17,30	17,50

Nazwa programu	Wartość programu [mln zł]	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	pozostałe lata (do 2033)
Cel strategiczny: Zrównoważone zarządzanie systemami wodnymi										
Najlepsza woda dla wszystkich mieszkańców Łodzi	435,00	14,00	14,00	8,00	34,00	34,00	34,00	44,00	64,00	189,00
Sprawny system odprowadzania i oczyszczania ścieków – przyjazne miasto; (środki ŁSI 568 mln zł, środki Miasta 63 mln zł)	631,00	0,00	2,00	8,00	24,00	24,00	25,00	25,00	25,00	498,00
Rzeki i zbiorniki - mała retencja (środki Miasta 92 mln zł; zadania wieloletnie oraz jednoroczne)	92,00	12,46	12,31	9,60	8,50	8,40	7,90	7,50	6,50	18,83
Razem, w tym środki finansowe: ŁSI Sp. z o.o 1003 mln zł Miasta 155 mln zł	1 158,00	26,46	28,31	25,60	66,50	66,40	66,90	76,50	95,50	705,83

Nazwa programu	Wartość programu [mln zł]	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Cel strategiczny: Czyste miasto – wspólny wysiłek									
Odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych, w tym 0,303 mln zł selektywna zbiórka odpadów w 2013r.	1 240,967 (w tym 0,303)	73,913 (w tym 0,303)	166,722	166,722	166,722	166,722	166,722	166,722	166,722
Gospodarka odpadami komunalnymi w Łodzi- faza II *budżet miasta oraz środki finansowe z UE i od partnera prywatnego, z którym Miasto zamierza realizować przedsięwzięcie	886,153*	4,95	11,99	10,78	0	0	0	0	0
Utrzymanie czystości na terenach gminnych	537,086	64,304	65,011	65,791	67,042	67,712	68,389	69,073	69,764
Razem:	2 664,206	143,167	243,723	243,293	233,764	234,434	235,111	235,795	236,486

Nazwa programu	Wartość programu (mln zł)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Cel strategiczny: Miasto energetycznie bezpieczne									
Termomodernizacja i energomodernizacja budynków gminnych	226,29	16,86	27,43	28,00	29,00	29,00	31,00	31,00	34,00
Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	8,00	0	0	0	1	1	1	1	4,00
Zrównoważony rozwój infrastruktury energetycznej	0,50	0	0	0,25	0	0	0,25	0	0
Razem:	234,79	16,86	27,43	28,25	30,00	30,00	32,25	32,00	38,00

post scriptum

WIZJA ŁÓDŹ 2038

W ramach działającej do 2011 r. grupy Learning Alliance, powołanej w ramach realizacji projektu SWITCH – Zintegrowane Zarządzanie Wodą to Zdrowie w Mieście Jutra – sformułowana została wizja Łódź 2038, której motywem przewodnim stało się hasło „Łódź mądrze korzysta z wody”. Mimo że odwoływała się ona bezpośrednio do kwestii związanych z wodą w mieście, jej założenia odnosiły się do spektrum na tyle szerokiego, że można jej założenia zaadaptować także na potrzeby niniejszego dokumentu.

„Zarządzanie zasobami miasta oparte jest w tym programie o sprawny, zintegrowany system, zapewniający powszechny dostęp do informacji. Inwestorzy i władze respektują uwarunkowania ekologiczne użytkowania gruntów i wód. Infrastruktura spełnia funkcje i wymogi bezpiecznego miasta, jest niezawodna, zaspokaja potrzeby wszystkich mieszkańców i zapewnia dobry stan ekologiczny wód. Tereny zielone – doliny rzeczne wzdłuż odkrytych koryt – służą celom rekreacyjnym i tworzą zielone płuca Łodzi i atrakcyjne warunki dla rozwoju miasta. Zastosowanie biotechnologii ekologicznych i głęboka powszechna świadomość ekologiczna mieszkańców kształtuje wyjątkową jakość życia w mieście. Łódź, jest wiodącym ośrodkiem innowacji, edukacji i wdrożeń w regionie, jako lider scala działania w ramach aglomeracji.”

UZASADNIENIE

do projektu uchwały w sprawie przyjęcia Polityki komunalnej i ochrony środowiska Miasta Łodzi 2020+.

Polityka komunalna i ochrony środowiska Miasta Łodzi 2020+, zwana dalej Polityką, obejmuje zagadnienia:

- ochrony przyrody, w tym ochrony różnorodności biologicznej, zapobiegania bezdomności zwierząt, utrzymania zieleni urządzonej,
- gospodarki wodno - ściekowej, w tym zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz odbiorników ścieków oczyszczonych i wód opadowych,
- gospodarki odpadami komunalnymi,
- utrzymania czystości i porządku,
- energetyki miejskiej.

Dla każdego z wymienionych zagadnień określone zostały cele operacyjne, programy i działania realizowane w ramach celu strategicznego oraz wskaźniki osiągnięcia celu strategicznego. Polityka zawiera wytyczne finansowe oraz harmonogram jej realizacji.

Polityka tworzona była w dwóch etapach. Początkowo opracowano jej założenia, które poddano konsultacją społeczną z mieszkańcami Łodzi, organizacjami pozarządowymi i innymi zainteresowanymi podmiotami. Odbyły się one w okresie od dnia 21 do dnia 31 lipca 2012 r. Uwzględniając opinie, wnioski oraz zalecenia zebrane w czasie konsultacji opracowany został docelowy dokument Polityki. Dokument ten także poddany został konsultacjom, które przeprowadzono od dnia 9 do dnia 18 października 2012 r.

Ostateczny tekst Polityki jest wynikiem wyżej wymienionych konsultacji oraz uwag i opinii ekspertów.

Z-CA DYREKTORA
Wydziału Gospodarki Komunalnej
Ewa Jasińska
dr inż. Ewa Jasińska